

Tabora

BOG

NAROD

DOMOVINA

1978

EL FORTIN

7-8

in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.404.235

Naročnina: Argentina 2.000.— pesov; Južna Amerika 4.— dolarje; Evropa — Avstralija 6.— dolarjev; ZDA in Kanada 7.— dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države: 10.— dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, 1655, J. L. Suárez — Bs. As., Argentina, Telefon: 766-7513.

NASA NASLOVNA SLIKA

V plebiscitarnem letu 1944., ko se je Slovenija izrekla za pot svobode proti rdečemu navalu, so bili njeni domobranci ponosna in nikdar premagana vojska, ki je vsemu svetu znala pokazati pot žrtvovanja v borbi za Boga, Narod in Domovino.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Julio-Agosto 1978

BUENOS AIRES

Julij-Avgust 1978

¡Permanecer fieles!

Igualmente como nosotros en el mes de junio con orgullo rendimos homenaje a nuestros héroes eslovenos, así también el pueblo argentino en el mes de julio recuerda el aniversario de su independencia y en agosto rinde homenaje al Libertador General San Martín.

Muchos sacrificios tuvo que soportar este pueblo argentino, que ama la libertad. No se quedó quieto y ha llevado la llama de la libertad a las regiones vecinas.

Es el mérito de los próceres de aquel entonces, de haber iniciado en el momento justo y en el lugar correcto el camino de la libertad y de la independencia. La misma decisión la demostraron en los combates y la confirmaron con la victoria. Se sacudieron de encima el yugo extranjero, quedando dueños de su propia tierra.

Hoy en día está en pleno desarrollo por casi todo el mundo, mas o menos camuflada, la lucha del comunismo por el poder. Otra vez la Argentina encontró el justo camino y se opuso resueltamente a los sirvientes de la violencia subversiva internacional. Ha descubierto la meta final de los encamufados luchadores por la liberación y contra el imperialismo, vió el engaño comunista y se le opuso resueltamente. El resultado no falló.

En el país rige otra vez la paz, pero la lucha no ha concluído, pues los admiradores de la violencia abandonaron al país, buscando refugio en cualquier lado del mundo y de donde por todos los medios posibles, con mentiras y mediante engaños siguen ensuciando al gobierno argentino.

La lucha es ahora mucho más difícil, pero según el dicho, que solamente es posible engañar a algunos por algún tiempo y nunca a todos y por siempre, a mucha gente se le están abriendo los ojos y empiezan a descubrir que fueron víctimas del engaño.

Nosotros, hijos de un pueblo, que yace y sufre bajo la esclavitud comunista, debemos siempre y por donde estemos, desenmascarar las mentiras y los engaños de los opresores rojos y permanecer así fieles a los ideales eternos, por los cuales los héroes nuestros donaron sus vidas:

DIOS — PUEBLO — PATRIA!

Ostanimo zvesti!

Kakor mi v mesecu juniju s ponosom slavimo svoje slovenske junake, tako argentinski narod meseca julija občuteno slavi obletnico svoje dosežene neodvisnosti, v avgustu se pa spominja Osvoboditelja generala San Martina.

Mnogo žrtev je doprinesel k temu uspehu ta svobodoljubni argentinski narod in se ni zadovoljil samo s svojo osvoboditvijo, temveč je poneseel plamen svobode še v sosednje predele.

Zasluga takratnih borec je, da so ob pravem času in na pravem mestu nastopili pot k svobodi in neodvisnosti ter pokazali svojo odločnost v borbah in to potrdili z zmago. Otresli so se tujega jarma in postali na svoji zemlji svoji gospodarji.

Dandanes, ko se po vsem svetu vrši več ali manj prikrita borba komunizma za nadvlado, je Argentina našla pravo pot in se odločno uprla slugam mednarodnega nasilja. Spoznala je končni namen navideznih borcev za osvoboditev izpod imperializma, spregledala komunistično prevaro in se temu odločno uprla. Uspeh ni izostal.

V državi vlada zopet mir, toda borba ni končana, kajti oboževalci nasilja so se raztepli po vsem svetu, od koder sedaj na vse možne načine blatijo z lažmi in prevarami tukajšnjo oblast.

Borba proti temu je mnogo težja, toda po znanem izreku da je samo rekatero mogoče varati nekaj časa — ne pa vedno vseh —, se tudi v tem primeru odpirajo oči in spoznavajo, da so bili žrtve prevare.

Mi, sinovi naroda, ki ječi in trpi pod komunistično sužnostjo, moramo vedno in povsod razkrinkavati laži in prevare rdečih nasilnikov in tako ostati zvesti večnim idealom, za katere so naši junaki darovali svoja življenja

BOG — NAROD — DOMOVINA

ZA ZGODOVINO

USODNI DNEVI — USODNI KORAKI

(Nekaj gradiva iz arhiva izvirnih dokumentov.)

*Dnevnik dr. Stanka Kocipra, adjutanta in osebnega tajnika
prezidenta generala Leona Rupnika*

(Nadaljevanje.)

Gen. Rupnik: — Ponovno opozarjam, da je to stvar zaupanja in da je temu primerno treba ukrojiti vsako akcijo. Najhujše za nas namreč bo, če Nemci poberejo šila in kopita, ali celo — kar bi bilo še hujše — izročijo

orožje komunistom, ki so se že izkazali kot boljši politiki, kot marsikdo iz nacionalnega tabora. (Slučaj z Italijani septembra 1943.) — Sicer si ne laskam, da sem politik, ampak vedno opozarjam, da sem le vojak, ki hoče služiti samo dobrobiti naroda, a na vse to sem tudi mislil ter marsikaj tudi že ukrenil, marsikaj pa še bom, če mi kdo ne bo zmešal zank. (!)

(Izвлеkel je list s točkami, ki jih je delno že uredil z Rösenerjem, delno jih bo pa še tekom jutrišnjega ali prihodnjih dni.)

I. — *Pregled položaja:*

1. — Za uvod sklicevanje na Rösenerjev govor v drami o pravicah malega naroda. — (Že.)

2. — Zahteva o pomnoženi in pospešeni akciji čiščenja pokrajine na vse strani. — (Že.)

3. — Okrepitev domobranstva tako, da je tudi brez neposrednega vodstva Nemcev (torej samostojno poveljevanje nad domobranstvom) in brez neposredne pomoči na terenu (težko orožje itd.) sposobno nastopiti samostojno in uspešno ter bo tako tudi dorastlo političnim dogodkom izven naše domovine. (Napredovanje Sovjetov.)

a.) Mobilizacija.

b.) Spregled malenkostnih državnopravnih ovir glede zveze s Primorsko in Gorenjsko ter Štajersko.

c.) Samostojna organizacija in uprava domobranstva — samostojno poveljevanje izven skupnih akcij.

č.) Razpored sil.

d.) Uniforme in oborožitev (težko orožje).

e.) Pravica generalnega inšpektorja do aktivnejšega poveljevanja.

f.) Propagandno izrabljanje uspehov.

g.) Ukrepi za obrambo južne, jugovzhodne in vzhodne fronte (Kolpa, Bela Krajina, Gorjanci, Kostanjevica, Krško polje — proti Primorski).

h.) Pripravljanje za umik domobranstva. (Preoblečeni v civil.)

i.) Izbiranje edinic, ki bi ostale v domovini in vodile proti Titu gverilo do osvoboditve domovine ali razjasnitve položaja (intervencija Angloamerikancev!!).

j.) Evakuacija prebivalstva.

Gospoda, vse te točke, v kolikor so prizadeti Nemci, so že obravnavane in v načelu odobrene. — Tě dni bo sledila mobilizacija pri nas in na Gorenjskem. Gorenjsko domobranstvo pride dejansko v območje našega domobranstva. Uprava in organizacijsko vodstvo (razporedi, namestitve itd.) je samostojno. Težko orožje je odobreno. Meni je priznana pravica do aktivnega posega v vodstvo domobranstva. Časopisje in propaganda bodo stalno obveščeni o uspehih za poučevanje naroda o dejanskem položaju. Divizija Prinz Eugen je s konicami že pri nas, da podpre fronto domobranstva. Domobranstvo se bo koncentriralo za slučaj umika, da ne bo raztreseno izpostavljeno preveliki

kim žrtvam in da se zaveznikom predstavimo kot organizirana, redna vojska. Izbirali se bodo prostovoljci za gverilo v slučaju vdora Titovih edinic. Za prebivalstvo je odobrena evakuacija in moj urad za to je prevzel dr. Trstenjak, ki je že izdal potrebna navodila okrajem in občinam. Gospoda, Rösener mi je zagotovil, da bo v slučaju potrebe domobranstvo na razpolago samo za osiguranje poti beguncev v roke — Angloameričanov. Gospoda, ponavljam, Angloameričanov, je rekel Rösener. — Vse to je torej že doseženo. Pogoj je samo, kot sem že prej rekel, absolutno zaupanje! — Mi se proti Angloamerikancem nismo mislili nikoli boriti in se tudi ne bomo. Če je seveda v kakšnem partizanskem štabu kak angleški oficir in ta pride v borbo, se še ne pravi, da se borimo proti Angloamerikancem; samo zaradi tega pa, ker je on Anglež, pa mi tudi ne moremo nehati streljati na partizane! To je jasno! Prav tako pa je jasno, da ne smemo prav sedaj zgubiti zaupanja Nemcev, ki nam trenutno edini skupaj z odredi Draže Mihajlovića, ker tudi njega sedaj podpirajo, nudijo dejansko pomoč. Če Angleži pridejo sem, bodo to razumeli, če jih pa ne bo sem, pa bodo še bolj razumeli. Rösener pa zahteva za pogoj absolutno lojalnost. Zato vas, gospodje, opozarjam, izogibajte se vsake nepremišljene akcije! Ker smo spričo partizanskega navala brez nemške pomoči trenutno na psu! Kaj šele, da bi vodili borbo i z Nemci i s partizani! In pri tem riskirali, da ta ali oni nemški poveljnik sklene dogovor s politično bolj zreli partizani in jim izroči orožje...

Drugi del konference z Rösenerjem, ki bo sledil te dni, pa obsega sledeče točke:

1. — Progon avstrijskih partizanov iz Štajerske.
2. — Razpust Pöll-akcije in OT. Prostovoljci naj gredo iz teh akcij v domobranstvo, ostali v domobranske delavske bataljone, borecem v pomoč.
3. — Priznanje slovenskega značaja Spodnji Štajerski in dovolitev organiziranja domačih odredov.
4. — Ustaši naj takoj prenehajo z zasledovanjem četnikov.

Gospoda, če sem dosegel popoln uspeh v prvih točkah, upam, da ne bo pretežko uspeti tudi v teh točkah, posebno ker Rösener ni več samo Höherer SS-und Pol. Führer v vojnem okrožju XVIII., ampak je poveljujoči general zaledja E, v katero spada tudi vse slovensko ozemlje. Veste pa, da je Rösener silno težaven kaliber, s katerim ni lahko manevrirati. Moja služba ni lahka; sami veste, kaj sem že moral goltati. In za dobro naroda bom goltal še. Prosim vas samo, bodite z njim previdni, da česa ne upropastimo!

Škof dr. Rožman: — (Po pavzi.) *Najbolj kritičen bi bil trenutek, če bi se Nemci umaknili, Angloamerikancev pa ne bi bilo.*

Gen. Rupnik: — Prav zato bom do konca požiral vse, da pojačam domobranstvo. V posameznih porcijah je Rösener težko orožje že dal. Moj sin je dobil že Pak-topove, oklopniške pesti in drugo. Seveda lahko ne gre nič! *Toda storiti moramo vse, da s pojačanim domobranstvom ob strani dru-*

gih protikomunističnih borcev obdržimo vsaj košček Slovenije in Jugoslavije. To edino nas bo lahko reprezentiralo pred zavezniki, nič drugega! —

(Sledi.)

ZA ČIŠČENJE POJMOV

BMP:

PONAREJENI POJMI

V „Vestniku“ (št. 3-4-5, 1978) objavlja Maks Loh članek z naslovom: „1918-1978“ in govori o dogodkih v naši domovini pred 60 leti. Opravičilo za to pisanje navaja Loh s temile besedami:

„Prav je, da bodo za šestdesetletnico (Jugoslavije) imeli razčiščene pojme stari emigranti, posebno pa mladina, ki je bila rojena v zdomstvu.“

In potem takole „razčiščuje“ naše pojme. Stran 58: „Po proglastitvi Narodne vlade v Ljubljani je bilo ljudsko navdušenje nepopisno. So pa že bili znaki, da nekaj ni v redu. Vsi so vedeli, da je dr. Korošec v Švici, nihče pa ni vedel, zakaj ga ni bilo nazaj.“

Str. 59: „Kmalu (?) po 29. oktobru se je dr. Korošec zglasil na srbskem poslaništvu v Švici in zaprosil za potni list. Kadarkoli je povpraševal, vedno so mu odgovarjali, da še ni prišlo ‚rešenje‘ iz Beograda...“

Ista stran: „Srbski vojaki (so med tem ustavili napredovanje Italijanov pri Vrhniku). Ko so to tako dobro opravili, se je pa spomnil dr. Gregor Žerjav, nabral nekaj ambicioznih slovenskih politikov in poslal to delegacijo v odsotnosti dr. Antona Korošca v Beograd, da se poklonijo bodočemu vladarju, regentu Aleksandru (ki je 1. decembra razglasil Zedinjenje SHS).“

VSAKDO pa, razen menda g. Loh, ve, da je bil v Švici z dr. Korošcem tudi — dr. Gregor Žerjav, načelnik slovenske „liberalne“ stranke in da tudi ON ni mogel domov, kaj šele, da bi v Beograd pošiljal delegacijo „ambicioznih politikov“.

Dr. Josip Mal, ki ga bo — upajmo — tudi „zgodovinar“ Loh priznal za zanesljivo avtoriteto, piše v svoji Zgodovini Slovenskega Naroda, str. 1.123 takole: „Dr. Korošec je namreč 25. oktobra V DRUŽBI DR. ŽERJAVA odpotoval v Švico, da bi se poučil o položaju in da bi dobil zveze z inozemskimi politiki in državniki...“

Sad teh Koroščevih in Žerjavovih prizadevanj je bila takoimenovana „Ženevska deklaracija“, ki pa je ostala le na papirju. Korošec in Žerjav sta prispela v Beograd 2. decembra 1918, pomeni en dan po proglašenem Zedinjenju. Da so srbski politiki izvedli uspešen „manever“, ni nobenega dvoma; toda dr. Žerjav je pri tem povsem nedolžen!

V članku o boju za slovensko severno mejo, objavljenem v ljubljanskem

DELU pred desetimi leti, pa piše Lojze Ude, ki tudi ni ravno brez slovesa, takole:

Dne 31. oktobra 1918 sestavljena Narodna vlada v Ljubljani je o severnih mejah Slovenije od vsega početka mislila, da bodo nasproti Nemški Avstriji — to je bil do avstrijske mirovne pogodbe 10. septembra 1919 njen uradni naziv — dosegli Slovenci vse, kar bodo zahtevali. V tem mnenju sta jo še *drugega decembra 1918 potrdila oba tedanja vodilna slovenska politika, Dr. Anton Korošec in Dr. Gregor Žerjav, ki sta se tega dne vrnila po več kakor enomesečnem bivanju v Ženevi in Parizu domov.*

Drugo, kar je treba popraviti v članku g. Maksa Loha, pa je njegov način citiranja drugod objavljenih člankov.

Tako pravi, da TABOR, na strani 227/77 piše, kako Jugoslavija ni nikdar kratila ne slovenstva ne slovenske „civilizacije“... in nato, da TABOR na strani 227/77 daje hudo lekcijo Hrvatom.

Tako pisanje je najboljši primer neodgovornega žurnalista. Ne bom g. Lohu pripisoval drugotnih namenov, toda, če bi se dobro pozanimal in ne le površno hlastal za citati, ki jih je moč iztrgati in potem raztrgati, bi videl, da je prvi članek (227/77) *podpisan* in da je torej zanj odgovoren *avtor* in da je drugi članek (227/77) *ponatis* iz nekega drugega slovenskega časopisa.

Toliko torej o „čiščenju pojmov“ in objektivnem poročanju, da se ne najde spet kakšen Maks Loh, ki... itd.

V. L.

BLAGO SOVRAŠTVO

(Ob Djilasovi knjigi „Vojni čas“.)

(Nadaljevanje.)

III.

Osvobodilna vojna ali revolucija?

Čeprav se je najusodnejše obdobje Djilasovega — in našega — življenja začelo z državnim udarom 27. marca 1941 in nemškim napadom na Jugoslavijo 6. aprila 1941, Djilas ta dva dogodka komaj omenja. Res je, da je bilo o tem že napisanih na tisoče besedi in morda Djilas za to ni hotel podajati svoje verzije dogodkov. Bolj verjetno se zdi, da „se zaveda nepomembnosti vloge komunistične partije pri 27. marcu (ki pa ga še danes slavijo kot „svoj“ praznik), obenem pa priznava navezanost jugoslovanske partije na sovjetsko.

„Zvedeli smo za nekatere častnike (jugoslovanske vojske), ki so se zatekli v zahodno Srbijo v upanju, da jim bo po padcu Nemčije uspelo obnoviti stari režim“ (str. 4.). Toda, čeprav je Centralni komite na dan nemškega na-

pada na Rusijo izdal poziv k orožju, „smo čakali na direktive iz Moskve.“ Moskva ni odlašala in je ODREDILA (podčrtanje naše) „diverzantske in gverilske akcije.“ (str. 4)

KOMUNISTIČNA PARTIJA JUGOSLAVIJE TOREJ NI ŠLA V BOJ ZA OSVOBODITEV NARODA, TEMVEČ JE ZAPOČELA SVOJO AKCIJO ŠELE, KO JO JE UKAZALA MOSKVA!

„Nemški napad na Sovjetsko zvezo (NE NA JUGOSLAVIJO, op. p.) je spremenil način operacij in življenja komunistov.“ (str. 5) Djilasov „vojni čas“ se torej začel je šele z napadom na Sovjetsko zvezo, 21. junija 1941. Sam, se zaveda teže tega priznanja in ga — gledanega iz perspektive treh desetletij — skuša omiliti z ugotovitvijo, da bi do „upora“ v Jugoslaviji prišlo tudi brez direktiv iz Moskve, čeprav „morda nekoliko kasneje in z manjšo naglico pri organiziranju, toda z globljim, bolj samozavestnim političnim gledanjem.“ (str. 5)

Djilas je bil takoj po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo poslan v rodno Črno goro, kamor je prispel brez posebnih težav. Tu je takoj stopil v stik z dvema človekoma, ki sta igrala pomembno vlogo v nadaljnjem razvoju. Peka Dapčević, ki je bil odločen nadaljevati „vojno — započeto v Španiji“ (1) (str. 19) in Arso Jovanović, višji častnik kraljeve vojske, ki se ne bi podal na pot sodelovanja s komunisti „če bi bila kraljeva vojska odločena boriti se in umreti za domovino.“ (str. 20). Da je kraljevo vojsko demoralizirala vprav komunistična propaganda, to ni motilo ne Djilasa, ne Jovanovića.

Ko so 13. julija 1941, dan potem, ko je bila na Cetinju proglašena „unija“ Črne gore in Italije, kasnejši četniki dvignili upor po vsej Črni gori in napadli številne italijanske postojanke, Djilas s svojimi sodelavci za to ni niti vedel, dokler niso bili napadi izvršeni. Komunistična partija je nato prek svojih agentov prepovedala nadaljne napade, češ, da so slabo pripravljeni in da bodo izzvali prekomerne italijanske represalije. Resnični razlog za to „skrb“ pa je bil v dejstvu, da je bil „ustanak“ izveden brez vednosti in torej brez kontrole komunistične partije. Mesece in vsa leta kasneje Djilasa in tovarišev niso nič motile divjaške represalije Italijanov in Nemcev, ker so bile pač, odgovor na akcije, ukazane in vodene pod kontrolo partije!

„Komunisti“, tako piše Djilas (str. 23), „so bili edino JUGOSLOVANSKO gibanje in zato tudi najverjetnejši dediči večnarodne jugoslovanske države. Njihova povezanost s Sovjetsko zvezo jim je brez dvoma škodovala med kmečkim prebivalstvom in srednjim razredom. Toda po invaziji (?) jim je ta povezanost koristila, ker razen Rusije ni bilo videti nobene druge sile.“

To „legitimacijo“ o izključni pravici komunistične partije, da zastopa neko jugoslovansko idejo, je prav hitro potrdil tudi Centralni komite partije, ki je na sestanku 7. decembra 1941 v Drenovu med pregledom politične situacije in dodeljevanju „bodočih nalog“ — „brez poročil in v kratkih dialogih, v katerih je imel glavno besedo Kardelj, ugotovil, da se je oborožen boj proti okupatorju spremenil v razredno vojno med delavci in buržuazijo.“ (str. 118). V času torej, ko se je — vsaj v Sloveniji — na vsa usta poudar-

jalo, da gre izključno borbo za narodno osvoboditev, je vrhovni organ partije že govoril o — *revoluciji!* Djilas sam se spet zaveda teže te navedbe in pravi (na isti strani), da je na to ugotovitev sicer pristal, da pa se mu je zdela „težka in nerodna“. Osem mesecev po nemškem napadu na Jugoslavijo je torej najvišji forum jugoslovanske komunistične partije uradno potrdil, da je ozemlje Jugoslavije zajela NE OSVOBODILNA VOJNA, temveč RAZREDNA, KOMUNISTIČNA REVOLUCIJA!

„Idealizacija revolucije pa služi samo kot plašč, pod katerim se skrivata egoizem novih oblastnikov in njihova sla po oblasti“ (str. 450).

Ta preobrazba „narodno-osvobodilne vojne“ v „razredno vojno med delavci in buržuazijo“ je razvidna tudi iz pisma, ki ga je Tito poslal črnogorskim komunistom kmalu po „zgodovinski“ odločitvi v Drenovu. Pismo je v resnici napisal Kardelj (Djilas pravi, da je Tito v glavnem samo podpisoval pisma, ki so jih drugi sestavljali) ter predvsem objavlja ustanovitev prve „proletarske“ brigade, ki se bo borila pod rdečo zastavo s srpom in kladivom (str. 123). Pismo je v resnici napisal Kardelj (Djilas pravi, da je Tito v glavnem samo podpisoval pisma, ki so jih drugi sestavljali) ter predvsem objavila ustanovitev prve „proletarske“ brigade, ki se bo borila pod rdečo zastavo s srpom in kladivom (str. 123). Pismo pravi: „Naša partija stoji pred novimi nalogami: doseči je treba čim bolj intenzivno povezavo delavskega razreda z maso malih kmetov; povzdigniti vlogo partije; in formirati proletarske vojaške edinice, ki bodo odločilno vplivale na izid vojaških konfrontacij...“ In nato: „V Srbiji so ostale nekatere naše močne edinice, ki se bore proti Nedićevim oddelkom in četnikom. Kar se tiče Nemcev, teh — po naših nepotrjenih poročilih — ni mnogo. Zdi se, da bomo kmalu zmogni izvesti odločilno očiščevalno akcijo v Srbiji“ (str. 123).

Tudi to pismo torej jasno govori o REVOLUCIJI in ne o kakšni osvobodilni vojni.

Zdi se, da so se vsaj nekateri člani Centralnega komiteja zavedali, da je bilo „drenovsko stališče“ morda nekoliko preuranjeno, se pravi, da so prekmalu izdali svoje resnične namene; in to je skušal popraviti Tito sam s člankom KOMUNISTIČNA PARTIJA IN ZAVEZNIKI NAPADALCEV. Ta članek, objavljen v PROLETERU, glasilu Centralnega komiteja, kot kaže, v zgodnji pomladi 1943 (Djilas ne navaja datuma), predstavlja po Djilasovem mnenju „odklon“ od pisma, ki je bilo decembra 1942 poslano črnogorskim komunistom. „Kljub izzivanju napadalcev (Nemcev) in njihovih zaveznikov, da bi zanetili državljansko vojno, si Komunistična partija Jugoslavije prizadeva, da bi združila vse domoljubne sile v eno samo fronto narodnega osvobojenja... Bistveno jamstvo za uspeh v tem boju pa je energično izločenje brezbržnosti v vprašanju vodilne vloge, ki jo KP igra v narodno osvobodilnem boju“ (str. 143).

Djilas to Titovo stališče (kdo je resnični avtor članka, ne pove) takole komentira: „To pa seveda ne pomeni, da se je spremenilo naše stališče do

četnikov ali do oblike bodoče vlade, kakršno smo zahtevali mi komunisti. Vse to namreč ni zaviselo samo od nas. Toda od vsega dogajanja, vključno okrepitev partije, je bila odslej v boju proti okupaciji. Vse to je dalo smer in vsebino bojevitosti komunistov, od katerih so mnogi stopili v partijo med vojno, se pravi, ko so služili v vojaških edinicah in jim ni bilo do bratomornega boja, čeprav so bili pripravljene položiti življenja v boju proti okupatorju...“ „Od tedaj pa do konca vojne se zato v partijski liniji in taktiki ni nič bistvenega spremenilo: revolucija je bila rojena v boju proti okupatorju. Toda čeprav sem bil takrat prepričan, da je bila to EDINA POT, PO KATERI BI MOGLI KOMUNISTI PRITI NA OBLAST, je danes jasno, da bi naša zmaga ne bila tako neizbežna, če bi bile vodilne sile Kraljeve Jugoslavije bolj aktivne v boju proti napadalcu in ne samo proti komunistom“ (str. 143).

Vse to je vidno pisano za zahodne oči. Na videz porazna in celo točna ugotovitev o zadržanju nekomunističnih in protikomunističnih oboroženih enot na ozemlju Jugoslavije vendar ne da niti slutiti, da tem enotam zaradi strahotnega partizanskega navala ni preostala nobena druga pot, kot prepustiti okupatorja zaveznikom, ki so bili sposobni boriti se proti njemu, medtem ko so one same (protikomunistične enote) morale skrbeti predvsem za goli obstanek nekomunističnega življa, ki ga je partija neusmiljeno uničevala.

Do kakšnih ekscesov je prišlo v tem „narodno osvobodilnem“ boju, piše Djilas na strani 211. Čeprav navaja ta primer kot dokaz, kako je partizanska „oblast“ pravično ravnala z ujetimi nasprotniki, je vendar iz njegovega opisa jasno razvidna vsa norost tega „narodno osvobodilnega“ boja. Ko so partizani 3. novembra 1942 vdrli v Bihač, so tam zajeli okrog 200 Ustašev. Srbsko prebivalstvo mesta in okolice je nato hitelo na partizansko poveljstvo z obtožbami proti ujetnikom. Seveda so bile te obtožbe glede na dejanja upravičene: ustaši so po okolici neusmiljeno pobijali pravoslavno prebivalstvo. „Toda,“ pravi Djilas, „ko je enkrat vzpostavljena oblast, mora ona razsojati. Zato so se naši predstavniki odločili, da bodo preverili te obtožbe. Preoblekli so nekaj partizanov v ustaške uniforme in jih vodili skozi vasi, kjer naj bi bila izvršena ustaška grozodejstva. Ljudje bi jih skoraj pobili. Najhujše so bile ženske, ki so se zaklinjale, da so v teh ‚ustaših‘ prepoznale morilce svojih mož in otrok“ (str. 212).

Neki zahodni bralec se bo seveda spet razjokal ob tem primeru partizanske „pravičnosti“. Toda Djilas nikjer ne pove, da bi podobno metodo „preverjanja“ uporabil tudi drugod in kasneje in posebej še po „osvoboditvi“, ko so privrele na dan vse strasti in so se poravnali nešteti stari računi, ki niso imeli nobene zveze z „narodno-osvobodilnim“ bojem, revolucijo in okupatorjem.

Kako si je partija predstavljala „narodno-osvobodilno“ vojno, je še bolj drastično razvidno iz navodil, ki jih je dal Tito Djilasu, ko je nastala „ne-

varnost, da bo izgubljena črna gora, „naša“ največja baza, ter da bo trajno ločena od Srbije.“ Na sestanku v Foči pred koncem leta 1942 so tovariši „analizirali“ položaj in „napake“, ki so jih zagrešili. „Nenehno so nas namreč motila opravičevanja kmetov,“ piše Djilas na strani 146, „da se pridružujejo četnikom, ker se boje, da jim bodo sicer požgani domovi in da bodo utrpeli druge represalije. O tem smo razpravljali s Titom in razvita je bila naslednja teorija: če bodo kmetje zvedeli, da jim bomo tudi MI požgali hiše, če bodo prešli k napadalcem, si bodo morda premislili. Tudi meni se je zdel ta argument logičen, čeprav ga nisem podprl z vso odločnostjo. (Djilas pri nobeni drastični odločitvi ni sodeloval „z vso odločnostjo“!) Slednjič, se je Tito odločil, čeprav nekoliko obotavlja: Dobro, pa zažgimo tu in tam kakšno hišo ali vas. — Kasneje je Tito izdal tozadevni ukaz, ki je bil seveda zelo drzen, ker je bil tako nedvoumen...“ (str. 146).

Nobenega ozira torej na to, kaj misli raja; požigajmo še mi, da se nas bodo bali! Da so bili ljudje s tem postavljeni ob zid, preko katerega ni bilo druge rešitve kot v smrti (ali v iskanju pomoči pri okupatorju), to ni skrbelo ne Djilasa, ne Tita. Ob tem ciničnem poročanju mora človeku priti na misel huronsko vpitje levičarskega tiska ob frazi, ki jo je izrekel nek ameriški častnik v Vietnamu: „Moralni smo uničiti vas, da jo rešimo...“ — Na svetu torej ni nič novega!

In še ena paralela: Februarja 1943, ko so se partizani pripravljali na napad na mesto Prozor v Bosni, ki ga je branila razmeroma maloštevilna italijanska posadka, „smo slišali, da so Rusi Nemcem v nekaterih obkoljenih mestih ponudili pogoje za vdajo; ko so jih Nemci zavrnili, so jih Rusi uničili. Tudi mi smo ponudili podobne pogoje Italijanom v Prozoru. (Toda Italijani so se vdali šele ko so partizani vdrli v mesto)... Vsi Italijani, celoten Tretji bataljon 259. polka divizije Murge, je bil pobit.“ Trupla so partizani zmetali v reko Rama in Djilas piše (str. 220), da se je „skupaj z drugimi oficirji zlobno veselil ob misli, s kakšno grozo bodo Italijani v Mostarju gledali v reko, ki bo prekrita s trupli njihovih rojakov...“

IV.

Pogajanja z Nemci.

Zlaganost „narodno-osvobodilnega“ boja ni nikjer bolj očitna, kot v Djilasovem opisu pogajanj z Nemci pomladi leta 1943 in o vseh zanimivih aspektih teh stikov, ki so se zdaj prikazali na beli dan. Djilas pravi, (str. 231), da o tem ne bi javno razpravljajal „če ne bi bilo to zdaj že na splošno znano v tujini“. (V TUJINI, „abroad“, ne pa DOMA, kjer partijska propaganda vse to še vedno skrbno prikriva!)

Ker tudi mi živimo „abroad“ so nam te stvari znane. Djilas ima v mislih knjigo „Tito, Mihajlović and the Allies“, ki jo je v Združenih državah objavil Walter Roberts. O tej knjigi in o Robertsovih navedbah smo v našem

glasilo že razpravljali, zato dodajamo v tem poglavju samo nekaj nadaljnjih podrobnosti.

Djilas, član delegacije, ki se je pogajala z Nemci v Gornjem Vakufu, Sarajevu in kasneje Zagrebu, se je po prvem razgovoru z Nemci vrnil v Titov glavni štab in poročal, da je bila doslej sklenjena samo pogodba o izmenjavi ujetnikov, za nadaljne razgovore pa da Nemci zahtevajo konec bojev v Slavoniji (str. 240). „Ha, vedel sem, da jih pritiskamo“, je vzkliknil Tito ob tem poročilu in dodal: „Na to ne moremo pristati dokler nas oni (Nemci) ne nehajo napadati!“

V teh kratkih stavkih je povedano mnogo več, kot pa bi se na prvi pogled zdelo. Samo dejstvo, da so se partizani pogajali z Nemci in da so dosegli zamenjavo ujetnikov, ni presenetljivo, čeprav se zdi, da je bil prvi in glavni namen tudi v teh prizadevanjih Titova sebičnost: Nemci so imeli v zaporu tudi Titovo ženo Hertto, čeprav je niso prepoznali. (Jovanka je bila takrat še „za obzorjem“.)

Značilna pa je nemška zahteva: „Ustavite boje v Slavoniji!“ Glavna partizanska dejavnost v tistem času in vse do konca vojne se je namreč razvijala JUŽNO od Save, se pravi JUŽNO od železnice Rumunija-Beograd-Zagreb-Ljubljana-Trst-Italija, odnosno Ljubljana - Jesenice - Nemčija. Ta železnica je bila strateškega pomena za Hitlerja, ali še bolje, ŽIVLJENSKEGA POMENA; in samo na ozemlju ob tej progi so bili Nemci v resnici zainteresirani. Za ostalo področje, pravi Djilas sam (str. 314), da Ustaši niso imeli dovolj moči, da bi se borili na njem, za Nemce pa je bilo NEBISTVENO, ker ni imelo niti surovin, niti jim je bilo potrebno za komunikacije. In vendar se je teža „narodno-osvobodilne“ vojne odigravala prav na tem, za Nemce NEBISTVENEM področju (na katerem pa je seveda živelo nekomunistično prebivalstvo, ki so ga ščitili četniki).

Nemška zahteva, da morajo partizani kot pogoj ZA NADALJNA POGAJANJA ustaviti napade v Slavoniji, se pravi ob tej železniški progi, je zato logična; značilen pa je tudi Titov odgovor: „Na to ne moremo pristati, dokler nas Nemci ne nehajo napadati...“

Da bo v slučaju sporazuma med Nemci in partizani in torej z ustavitvijo bojev v Slavoniji po tej železnici nemoteno prihajala rumunska nafta na zahodno in italijansko fronto, to Tita ni prav nič motilo: v zameno za proste roke v boju proti četnikom je bil pripravljen poživigati se na interese zahodnih zaveznikov. REVOLUCIJA, razredni boj proti buržuaziji, ne pa narodno-osvobodilni boj, to je bil njegov glavni cilj.

Tudi na drugem sestanku z Nemci je bilo sproženo vprašanje Slavonije. „Nemško delegacijo“, piše Djilas na strani 242, „je vodil plavalas polkovnik, ki se je obnašal bolj kot diplomat, kot vojak. Pogajanja je zadrževal na nizki ravni, česar nismo pričakovali in kar je — po mojem — zmanjševalo njihov pomen. Kljub temu smo dosegli nekaj napredka: Nemci so nakazali, da bodo ustavili operacije, kakor hitro bomo mi ustavili napade na železniško progo

„nosilcu“ narodno-osvobodilne borbe. Kljub temu mu na str. 362 uide nadvse značilna pripomba, da je človek „v 50-tih letih, ko so se že pričele kazati razlike med nami, dobil vtis, da se Kardelj fizično BOJI Tita.“

V današnjem času pa se Djilas tudi zaveda „burke“, ki jo zganjajo v Jugoslaviji s Titovo osebnostjo, njegovim junaštvom itd. Zato skuša (str. 430) obzirno, v elegantnem jeziku „razložiti“ pojav jugoslovanskega maršala. „V odgovor na razna nesporzumevanja s Sovjeti,“ pravi Djilas, „smo se odločili, da bomo čimbolj forsirali Tita kot svojega voditelja zlasti v propagandi, ter da bomo njegovo ime vselej omenjali ob Stalinovem, v vseh zadevah, ki bi se nanašale na nas (Jugoslavijo). Tita smo „povečali“ — zrasedl jo iz naše lastne potrebe po avtonomiji in identiteti in ne le samo iz notranje borbe za oblast.“ (Spet preračunano predvsem za učinek na zahodu.)

To „povečanje“ je razvidno tudi iz drugih pripomb v Djilasovi knjigi. Tako navaja na strani 249, da Tito ni hitel z odgovorom na nujen poziv iz Moskve, kaj misli o Stalinovi nameri, razpustiti kominterno. „Tito,“ pravi Djilas, „je imel polne roke z nemško ofenzivo; poleg tega se je moral posvetovati s Kardeljem, ki je bil v Sloveniji.“

Drugod piše Djilas o Titu brez vsakega posebnega spoštovanja, odnosno brez posebnega premisleka, kako bodo njegove navedbe vplivale na sodbo zunanjega sveta. Tako na strani 116, ko opisuje prve dneve jugoslovanskega partizanstva, odnosno življenja v „vrhovnem štabu“, piše, da so vsi „ta višji“ jedli iz istega kotla kot ostalo vojaštvo, z izjemo Tita, ki je bolj je jedel, „imel celo svojega kuharja in s seboj smo celo gonili kravo, ki mu je dajala mleko. Djilas potem pristavlja, da je bilo vse to bolj izraz njihovega „spoštovanja“, kot pa Titova želja.

Na zahodu se od časa do časa sliši in bere, da bi bilo legendarnemu Titu mogoče očitati tudi strahopetstvo. S tem v zvezi je zanimiv Djilasov zapis o srečanju s Titom in Rankovićem poleti 1943 nekje pri Kladnju. „Oba sta zelo shujšala,“ piše Djilas (str. 300) in potem nekako mimogrede doda: „Ranković je izgledal, kot nekdo, ki bo vsak čas umrl za jetiko, Titovi prsti pa so bili tako tenki, da mu je z njih zdrknul prstan, ki si ga je oskrbel v Moskvi, da bi mu služil v slučaju potrebe“ (Strup!!!).

Nekaj dni pred tem srečanjem je bil Tito na gori Ozren ranjen. Rana je bila nepomembna, kar je potrdil Tito sam; postala pa je „legendarna“, kot piše Djilas (str. 300). Sam jo odpravi kot tako — brezpomembno. Istočasno pa opravi tudi s pravljico, da je Titov junaški pes (menda mu je bilo ime Tiger) rešil življenje svojega gospodarja. Djilas odkrito zapiše, da se je pes „premaknil“ bliže k Titu, ker je bil pač prestrašen, ne pa, ker bi „karkoli vedel o balistiki“.

Tista Titova krava, ki jo je, kot piše Djilas na strani 302, skrbno čuval ves „vrhovni štab“, je kasneje služila tudi kot katalist zanimivega incidenta, v katerem se je pokazala vsaj za hip resnična duša jugoslovanskega maršala. Ko se je nenehno in nesmiselno potepanje po vzhodni Bosni tudi „vrhovnemu

štabu“ slednjič zazdelo prav to, so se „zabili“ v dve precej gosposki hiši, medtem, ko je bil Tito nekje drugje na nekakšni „zasebni“ patroli. Djilasu se je takoj zazdelo da bo „stari“ jezen, ko jih bo našel v tako „neproletarskih“ okoliščinah; in Tito jih je res ozmerjal z „gospodo“, ko se je vrnil. Toda medtem je to „razkošje“ prevzelo intendanta „vrhovnega štaba“ in dal je zaklati Titovo kravo. Djilas pravi, da ni več dajala mleka. Toda Tito je podivjal, ko je za to zvedel, in intendant, ki je bil major, je bil takoj degradiran. Dva dni je trajala Titova jeza in slednjič je Ranković v šali rekel Djilasu: „Zakaj pa mu ne rečeš, da si je krava zlomila nogo, predno smo jo pobili?“ „Tisti večer,“ pravi Djilas „sem Titu res rekel, da si je krava zlomila nogo in potem je bil Tito spet ogorčen: Ja, zakaj pa mi tega niste povedali?“

Tako se je končala ta „kravja“ zgodba; Tito je bil sit in potolažen, intendant je ostal major, če in kdaj pa si je Tito nabavil „novo“ kravo, Djilas ne pove.

Djilas je verjetno najbližji svojim resničnim TAKRATNIM čustvom do Tita v opisu dogodkov konec novembra 1943 v Jajcu, kjer se je vršilo prvo zasedanje AVNOJA. 28. novembra 1943 se je vršil nekak pripravljalni sestanek, ker vseh delegacij še ni bilo v Jajcu. Kardelj je tedaj obvestil navzoče, da bo slovenska delegacija prihodnji dan predložila, naj bo Tito proglašen za „maršala“.

„Tito je zardel,“ piše Djilas (str. 359), „in se takoj dvignil od mize, kot da bi hotel s korakanjem po sobi premisliti vso stvar: ali ni to preveč? Ali ne bodo morda Rusi užaljeni? (!)“

„Toda“, nadaljuje Djilas, „zavrnilo smo kakršnokoli ‚užaljenost‘ Sovjetov, ker navsezadnje imamo tudi mi pravico do svojega maršala.“

Djilasov opis seje AVNOJA, na katerem so Slovenci v resnici predlagali „maršalski“ čin za Tita, je tudi značilen po svoje. „To je bil trenutek, ki nas je vse navdal z omamnim soglasjem, čeprav smo seveda vnaprej vedeli za to proklamacijo in smo bili ‚notranje‘ pripravljeni na to soglasje... Dolgo in navdušeno sem ploskal...“ In potem: „Šele kasneje, in pogosto,“ nadaljuje Djilas, „sem, kot mnogi drugi, dolgo in navdušeno ploskal, ker sem se BAL, DA NE BI KDO MISLIL, DA SEM PROTI PARTIJI IN TITU...“ Tako torej Djilas razgalja vso napihnjeno partijsko propagando, ki govori o „soglasju, enotnosti“ itd. itd.

Po Titovi „promociji“ v Jajcu na seji AVNOJA se je Centralni komitee umaknil za zastor odra, kjer je zasedal in tu — za zastorjem — se je začelo delirično objemanje in poljubovanje zbrane komunistične elite. „Oči so se iskriale, prsi so se dvigale, pot je polzel po zardelih obrazih, srca so bila polna, misli mrzlične“... s temi poetičnimi izrazi opisuje Djilas navdušenje v Jajcu. Djilas skuša nato razložiti Titov vzpon na vodilno mesto v jugoslovanski komunistični hierarhiji in zaključuje: „Ideološkemu gibanju in ljudstvu v uporu je potreben nezmotljiv vodnik in blagohoten zaščitnik...“ (str. 362).

Poljubovanje in objemanje za odrom je trajalo okrog pol ure, pravi Djilas, dokler se ni nekdo spomnil, da je treba nadaljevati sejo. „Vrnili smo se na sedeže na odru, utrujeni in na tihem nas je bilo najbrž malo sram; vsaj jaz sem se tako počutil.“

To njegovo razlago, da ga je bilo nekoliko „sram“, si je lahko razlagati na več načinov. Djilas takrat seveda še ni vedel, kako se bo izkazal ta „nezmotljiv vodnik in blagohotni zaščitnik“. Toda na koncu svoje knjige, v poglavju, ki mu je dal sarkastično pomenljiv naslov „In to naj bi bila svoboda“, je na strani 449, govoreč o pokolu iz Avstrije vrnjenih protikomunističnih oddelkov, tudi zapisal: „Kdo je izdal ukaz za ta pokol? Kdo ga je podpisal? Jaz ne vem. Prepričan sem tudi, da pisanega ukaza ni bilo. Če pa upoštevamo strukturo oblasti in način prenašanja ukazov, ni mogel tako velikega koraka izvesti nihče BREZ ODOBRENJA Z VRHA.“ — —

VI.

Dva incidenta...

(ki ju Djilas ne omenja)

Djilas piše o četništvu s pravzaprav izredno popustljivostjo. Njegova razlaga nastanka in razvoja četniškega gibanja v Črni gori, na primer, je v resnici prva, v kateri nismo brali, da so bili četniki nekakšne zveri v človeški podobi, kriminalci najhujše vrste, brezznačajneži, pripravljeni prodati za manj kot 30 srebrnikov vse, kar naj bi „pošteni“ ljudje spoštovali in častili.

Tudi ob vprašanju takoimenovane „kolaboracije“ se Djilas ne ustavlja v pretirani meri, kar bi se seveda tudi ne mogel potem, ko navede, da je komunistična partija že leta 1941 „ugotovila“, da gre v Jugoslaviji v resnici za razredno vojno med delavci in buržuazijo in ne za zgolj „osvobodilno“ vojno proti okupatorju.

O odnosih med četniki, „četniki“, Italijani in Nemci je napisanih dovolj razprav in knjig. Zdi se, da vse temelje na površnih podatkih, osebnih opazovanjih in doživljajih in da bodo šele zdaj na dan prihajajoči dokumenti cmogočili dokončno razsodbo v tem vprašanju.

Dva incidenta, ki ju Djilas ne omenja (zanju tudi ni mogel vedeti), kažeta izredno zapletenost položaja v Jugoslaviji in križanje vseh mogočih interesov. Navajamo ta dva incidenta iz osebnih spominov slovenskega četniškega komandanta, ki je bil v „vojnem času“ poznan kot „Čika Rade“. Tudi njegova opazovanja so seveda osebnega značaja; njihovo vrednost pa lahko vsakdo presodi.

Ob času italijanske kapitulacije, 8. septembra 1943, se je „Čika Rade“ mudil pri Mihajlovičevi Vrhovni komandi, kjer je bil tudi angleški polkovnik Bailey, šef britanske vojaške misije pri jugoslovanski vojski v domovini. Ta je dobil drugi dan po italijanski kapitulaciji nujno sporočilo britan-

skega glavnega štaba, naj takoj stopi v stik z najvišjim poveljnikom italijanskih čet na področju ter se dogovori o prehodu italijanske vojske na zavezniško stran. Četnikom to ni bilo všeč, ker so računali na razorožitev Italijanov, vendar je Mihajlovič takoj odredil posebno „oficirsko patrolo“, ki naj bi spremljala polkovnika Baileya v štab italijanske divizije Venezia v kraju Berane, kjer se je zadrževal general Oxiglia.

Obstajala pa je nevarnost, da bo patroli presekala pot nemška vojska, ki je imela močan garnizon v Prijepolju. Ker je obstajala tudi možnost britanskega izkrcanja na dalmatinski ali črnogorski obali, se je četniško poveljstvo odločilo za napad na nemški garnizon v Prijepolju. Izvedle so ga Novovaroška, Sjeniška, Plevljanska, Pribojska in Prijepoljska brigada in napadu je prisostvoval tudi polkovnik Bailey. Nemci so se po težki borbi in potem, ko so uničili skladišče municije, umaknili iz mesta, vanj pa so vkorakale četniške brigade s polkovnikom Baileyem v zaplenjenem avtomobilu nemškega komandanta na čelu.

Bailey, ki ga je spremljal britanski radio-telegrafist, je o borbi poročal svojemu poveljstvu, londonski BBC pa je naslednji dan poročal, da so „v Jugoslaviji, čete pod poveljstvom maršala Tita izvršile uspešen napad na nemški garnizon v Prijepolju in ob tej priliki je bila zaplenjena ogromna količina orožja, streliva in druge opreme.“ Bailey, ki je sam poslušal to poročilo, se je četnikom zaklinjal, da je pravilno poročal in da ne more razumeti britanske „high policy“ (visoka politika).

Ta „high policy“ se je pokazala tudi v drugem incidentu. Ko je „oficirska patrola“ z Baileyem slednjič prispela v Berane, je general Oxiglia takoj pristal na razgovor. Zdaj je Bailey zaprosil jugoslovanske spremljevalce, naj mu dovolijo zasebni razgovor z generalom Oxiglio, češ, da gre za stvari, ki se tičejo samo italijanske in britanske vlade. Naivni četniki so to dovolili in po petih minutah so bili tudi oni poklicani v generalovo pisarno. Bailey jim je tam povedal, da je divizija Venezia odslej del zavezniške vojske. Toda četnikom je takoj postalo tudi jasno, da ne bodo dobili italijanskega orožja.

Medtem so se približale partizanske brigade, ki so pravtako hotele dobiti italijansko orožje. V teh bojih je zlasti topništvo divizije Venezia podpiralo četniške brigade. Ko pa so četniki zahtevali novo pomoč Italijanov, je med tozadevnim razgovorom general Oxiglia potegnil revolver izza pasu in ga položil na mizo ter presenečenim četnikom izjavil, da mu je polkovnik Bailey v tistem kratkem „zasebnem“ razgovoru naročil: „četniški zavezniki boste samo tako dolgo, dokler se ne približajo čete pod komando maršala Tita. Mj samo te priznavam za svoje zaveznike. To pa je potrebno, da vas ne bi razorožili četniki.“

Bailey je seveda samo izvršil, kar mu je bilo ukazano in si je po vojni iskreno in zavzeto prizadeval, da bi svet zvedel za resnico o medvojnih dogodkih v Jugoslaviji. Sta pa ta dva incidenta še dva dokaza več, da je v jugo-

slovanski tragediji odpovedala predvsem politična stran nekomunističnega tabora, medtem ko je vojaška pošteno reševala svoje naloge.

VII.

Dve tragediji.

(Smeh na Visu, smrt v Sremu.)

Politična tragedija Jugoslavije je bila zaključena poleti 1944 na otoku Visu, v Jadranskem morju; med smehom članom Vrhovnega štaba partizanske vojske — s podpisom proslulega „sporazuma“ Tito-Šubašić.

„Šubašić,“ piše Djilas (str. 395) „je prispel na Vis 16. junija 1944 dopoldne in sprejeli smo ga z vojaškimi častmi; nismo pa igrali državne himne. Ker nismo hoteli igrati kraljeve, smo opustili tudi svojo. Britanski ambasador Stevenson je spremljal Šubašića do nekaj korakov pred Titovo votlino. Spogledali smo se: vedeli smo sicer, da stoje Britanci za Šubašićem, toda to odkrito razkazovanje patronance se nam je zdelo neokusno; posebej še, ker se je Stevenson potem, ko je slednjič zapustil Šubašića, nasmehnil s tisto „vljudno dvomnostjo“, ki je še bolj utrdila naše mnenje o diplomatskem hinavstvu Zahoda.“

Sestanek, ki je sledil, je vodil Tito. Šubašić je uvodoma govoril le v splošnih frazah o edinstvu, ki da je potrebno za dokočno zmago itd. Odgovoril mu je Josip Smolaka, takratni komisar AVNOJA za zunanje zadeve in človek, ki NI bil komunist. Toda njegov govor, pravi Djilas, je bil tako oster, da bi tako s Šubašićem ne mogel govoriti noben komunist. Seveda so bili ostali komunisti za mizo navdušeni, Šubašić pa v silni zadregi.

Po uvodnih izjavah je Tito pozval Šubašića, naj pride na dan s svojim konkretnim predlogom.

„Šubašićev predlog,“ pravi Djilas, „je predvideval koalicijsko vlado, v kateri bi bil Tito vojni minister. Kralj bi bil vrhovni poveljnik vseh obo-roženih sil, torej tudi naših (partizanskih). Vpeljane bi bile kraljevske in-signeje. AVNOJ in Narodni odbor bi v resnici prenehala obstajati.“

„Ko smo nato vprašali Šubašića, na katero vojsko še računa poleg naše“, nadaljuje Djilas, „je omenil hrvaške domobrance, t. j. Paveličevo vojsko. In ko smo ga vprašali, če jim bo on sam poveljeval, se je tudi on prav iskreno smejal...“

„Tito je nato pozval Kardelja, naj prebere komunistični predlog spora-zuma. Ko je Kardelj končal, je Šubašić vzel v roke dokument in ga še enkrat pregledal, nato pa izjavil: „Sprejemam ta predlog kot osnovo.““

„Vse skupaj je trajalo eno uro, ali morda uro in pol“ pravi Djilas. — Politična tragedija je bila zaključena...

Vojaška tragedija jugoslovanskih protikomunistov se je seveda odigrala že v „povojnem času“, toda predno je do nje prišlo, predno so tudi v Jugoslaviji utihnili topovi, se je odigrala še ena tragedija, za katero v zdomstvu ne vemo dosti.

Partizanski zgodovinarji sami z nekakšnim ponosom navajajo, da so se zadnji boji druge svetovne vojne bčili na slovenskih tleh; se pravi, da naj bi bila poslednja „zmaga“ izvojevana 17. maja 1945 v Sloveniji — nad umikajočimi se oddelki nemške vojske. „*Narodno-osvobodilna*“ vojna torej ne le ni skrajšala trpljenja slovenskega naroda, temveč ga je celo **PODALJŠALA!**

V Slovenijo so v zadnjih dneh vojne prodrle vse mogoče zmagovite brigade, tudi bolgarske in grške; vse to pa po zdaj toliko proslavljanem „proboju sremske fronte“. Ta proboj predstavlja še eno tragično, brezglavo akcijo partizanskega poveljstva, čeprav najbrž vsebuje tudi druge elemente. Takole piše (str. 440-441): „Proboj sremske fronte (aprila 1945) so izvedle enote vseh jugoslovanskih narodov, razen Slovencev, ki iz zemljepisnih in drugih (?) razlogov niso mogli sodelovati. Toda največ izgub so utrpeli Srbi, ki so imeli največ novih edinic in največ novih rekrutov v starih edinicah. (Po „osvoboditvi“ Srbije, so partizani izvedli splošno mobilizacijo in pobrali cvet srbske mladine, po večini iz protikomunističnih družin!). To je bila najtežja in najbolj krvava bitka naše vojske. S svojo požrtvovalnostjo in težkimi izgubami pa je Srbija še enkrat dokazala svojo odločnost in politično zavest. Ko je Dapčevićeva armija dosegla Zagreb, je imela že okrog 36.000 mrtvih. Nemška vojska, četudi že z nepopolnimi edinicami in gotovo ne več tako samozavestna, kot v preteklosti, se je kljub temu uspešno upirala naši neizkušeni vojski...“

„Toda prav to bitko, ta proboj najpogosteje kritizirajo. Kritizirajo pa jo ne le naši nasprotniki, ki v svojem mrzličnem sovraštvu trdijo, da je bilo to neusmiljeno klanje preračunano, da bi bila s tem uničena srbska mladina in hrvaška država. Toda slišati je bilo tudi dobronamerno kritiko celo iz vrst tistih, ki so sodelovali v bitki; namreč, da je bilo vse to vojevanje nepotrebno, ker so se Nemci že itak sami po sebi umikali, bili so uničeni — in v Beogradu je že bila vzpostavljena nova jugoslovanska vlada.“

Djilas pravi, da je ta kritika površna, čeprav jo razume. V pojasnjevanju pa (brez uspeha) kliče na pomoč celo Klausewitz (vojna je nadaljevanje politike z orožjem) in trdi, da je bil proboj sremske fronte potreben iz „političnih“ razlogov.

To je seveda interni „partizanski“ spor; ni pa potrebno nikakšno „mrzlično sovraštvo“ za ugotovitev, da je padlo 36.000 življenj zato, da so se Nemci iz Jugoslavije dokončno umaknili 17. maja, to je devet dni potem, ko je povsod drugod že vladalo zatišje. — — —

Solženicin in usoda ruskega naroda

(Nadaljevanje.)

IV.

DOBA PO STALINU — KRUŠČEV IN BREŽNJEV

Po Stalinovi smrti je prišel na površje in vodilno mesto Kruščev, ki je izpodrinil Malenkova, Molotova in druge, katere je Stalin določil kot svoje naslednike.

Da je prišel na oblast, je Kruščev pomagal tisti del komunistične partije, ki je imel v srečo skrit odpor in nejevoljo proti Stalinu zaradi čistk med partijci. Dokler je bil Stalin živ, si tega nihče ni upal pokazati. Po Stalinovi smrti pa je med komunisti nastal val antistalinizma, kateremu se je postavil na čelo Kruščev in tako prišel na krmilo partije in države.

Pri vladanju Kruščeva ločimo dve popolnoma različni dobi: Prva doba od l. 1954 pa nekako do l. 1961 je bil čas liberalizacije in velikega omiljenja razmer v Sovjetski zvezi. — V drugi dobi vladanja Kruščeva, nekako od l. 1961 naprej, pa je prišlo do nenadne prekinitve liberalizacije, do ponovne poostritve režima in delne vrnitve na staro strogo linijo, kakor je bila za časa Stalina.

V prvi dobi je Kruščev odpravil in zatrl kult in češčenje Stalina, ki je bilo razširjeno po vsej Sovjetski zvezi v neverjetnem obsegu. Odkril in objavil je Stalinove zločine. Kar je Stalin odredil so tokrat v veliki meri zavrgli in izdali protiukrepe, pomeni odločbe v nasprotnem smislu.

V koncentracijskih taboriščih je prišlo do velikega omiljenja razmer in v letih 1955/1956 do masovnega odpuščanja kaznjencev. Milijoni teh bednih bitij so tedaj prišli na svobodo.

V sovjetski književnosti, pa tudi na drugih področjih je prišlo do splošne liberalizacije. Razne duhovne smeri in tokovi so prišli do izraza, ki so bili za časa Stalina docela zatrti. V Moskvi so tedaj objavili Solženicinovo knjigo „En dan v življenju Ivana Denisovića.“

Vendar pa Kruščev liberalizacije, ki jo je začel, ni izpeljal do konca. Prišlo je do nenadnega preobrata v politiki Kruščeva v drugi dobi njegovega vladanja. Režim se je po letu 1961 postopoma spet poostiril in kazenska taborišča so bila ponovno vzpostavljena.

Po raznih znakih moremo sklepati, da je bila partija tista, ki je Kruščeva prisilila, da je spremenil svojo politiko. Komunisti so namreč uvideli, da je liberalizacija v Sovjetski zvezi nevarna za obstoj njihove oblasti, ki bi jim pri večji svobodi znala uiti iz rok.

Zato je partija liberalizacijo Kruščeva prekinila in zaobrnila krmilo

v staro smer trde roke in absolutnega diktata komunistične partije na vseh področjih.

V svojih govorih iz l. 1959 je Kruščev zagotavljal, da se nikdar več ne bodo ponovili krvavi časi Stalinove tiranije in brezpravnosti. Kruščev svoje obljube ni držal. Nekaj let pozneje so zopet pokale strojnice rdečearmejev in je tekla kri ruskih proletarcev, čim so hoteli protestirati proti kakemu odloku sovjetskih oblasti.

Značilni za drugo dobo vladanja Kruščeva so dogodki, ki so se ob začetku l. 1962 odigrali v Novočerkasku, kjer so velike tovarne električnih lokomotiv. Tiste dni so v sklopu gospodarskega načrta močno zvišali cene živilom. Istočasno pa je stopil v veljavo sovjetski plan, po katerem so v tovarnah znižali plačo za 30%.

V Novočerkasku je zaradi tega prišlo do splošnega ogorčenja in je izbruhnil odprt štrajk. Delavci, ženske in napol dorasla mladina so se zbrali na mestnem trgu in javno protestirali, kar je v Sovjetski zvezi nekaj nezasišlanega.

Mestni odbor komunistične partije je poklical na pomoč oddelke rdeče armade. Prišli so tanki in oddelki mitraljezcev. Ker se na prvi poziv množica ni takoj in popolnoma razšla, so rdečearmejci na povelje generala Plijeva začeli streljati v maso proletarcev. Obležalo je okrog 80 mrtvih, najmanj trikrat toliko je bilo ranjenih.

Ranjence, njih družine in del prebivalstva so neposredno po tem dogodku brutalno deportirali v Sibirijo.

To je eden od znanih krvavih dogodkov v drugi polovici vladanja Kruščeva. Kljub njegovim zagotovitvam je bil spet vzpostavljen boljševiški režim Stalinovega tipa.

V današnjih sovjetskih taboriščih in ječah vladajo razmere, ki se le malo razlikujejo od tistih za časa Stalina. Res je sicer, da v taboriščih ni več tistih milijonskih množic kakor pod Stalinom. Pogoji v taboriščih pa so slej ko prej nečloveški: silno trdo delo, brutalno nastopanje vojakov in paznikov proti jetnikom, ki so stalno izpostavljeni mrazu in lakoti. Prejemanje paketov je nalašč skrajno omejeno, da jetniki ne pridejo do zadostne hrane.

Tudi v dobi Brežnjeva se razmere niso spremenile. Sodniki in sodišča na primer odločajo vedno tako, kakor odreja to partija. Kjerkoli gre za interese kakega funkcionarja, človeka iz državnega aparata ali člana partije, je sodba že vnaprej določena. V sobi sodnika ali javnega uradnika zazvoni telefon in dobi od komunistične policije točna navodila, kako mora odločiti.

Tipičen primer sedanjih razmer v Sovjetski zvezi je obsodba judovskega zdravnika Mihaela Sterna, ki jo je l. 1974 izreklo sodišče v Vinici v Ukrajini.

Dva sinova tega zdravnika sta namreč l. 1974 zaprosila za izselitev iz Sovjetske zveze v Izrael. Ker to sovjetskim oblastem ni bilo všeč, je

Policija zahtevala od očeta, naj vpliva na sinova, da umakneta prošnjo za izselitev.

Zdravnik Stern je zahtevo odklonil, nakar ga je policija iz maščevalnosti aretirala. Obtožili so ga nepravilnega vršenja zdravniške službe.

Prišlo je do procesa. Čeprav je državni tožilec zbral skupaj vse mogoče priče, je bilo na procesu dokazano samo to, da je Stern dobil od pacientov, kmečkih ljudi, par kil jabolk in nekaj jajc in to v 20 letih svoje službe.

Kljub temu se je sodba glasila: 8 let prisilnega dela v taborišču! Nobenega dvoma ni, da je sodnik izrekel sodbo na ukaz stranke.

Prijatelji obtoženca so res proces v sodni dvorani skrivaj posneli na zvočni trak, ki so ga nato judovske organizacije iztihotapile na Zahod.

Po tem zvočnem traku se je nato natančno slišalo, kaj so govorile priče, državni tožilec in sodnik. V Parizu so nato izdali posebno brošuro z vsemi podrobnostmi tega škandaloznega procesa.

To ni bilo v preteklosti pod Stalinom, temveč sedaj pod Brežnjevom.

Kaznjenci v carski in Sovjetski zvezi

Kadar je človek pred časom poskušal debatirati s komunisti na Zahodu o koncentracijskih taboriščih v Sovjetski zvezi, so navadno ti vse zanikali in označili kot izmišljotino. Ko pa je Kruščev objavil stvari iz Stalinove dobe, je tako zanikanje postalo nemogoče.

Zato se komunisti sedaj dostikrat zatekajo k trditvi, da je bilo tudi že v carski Rusiji tako in da je to težko izpremeniti.

To je komunistična laž. Prilike kaznjencev v carski Rusiji se razlikujejo od onih v Sovjetski zvezi kakor dan in noč. Eno se niti primerjati ne more z drugim.

Carska Rusija je bila prav gotovo silno okorna in zastarela država. V mnogih ozirih je bila skoraj 100 let zadaj za ostalo Evropo. Tudi v socialnem pogledu je zaostala za svojimi sosedi in je bila silno potrebna novega duha in mnogih reform.

Vendar pa carska Rusija ni poznala nečlovečnosti in teptanja najbolj osnovnih človeških pravic kakor Sovjetska zveza. Sodniki in državni organi so se držali zakonov in samovoljnosti, kakor pod komunisti, ni bilo. V carski Rusiji so s kaznjenci ravnali humano, število zaprtih in pregnanih pa je bilo naravnost malenkostno v primeri z množicami v sovjetskih ječah in taboriščih.

V naslednjih si bomo ogledali nekaj konkretnih podatkov iz časa pred in po revoluciji, ki najbolj zgovorno prikazuje položaj v obeh dobah.

Za časa carja so kaznjenci delali v gozdu, poleti 8 ur, pozimi pa samo 6 ur. Hoja v gozd se je štela med delavne ure. Dnevni garantirani obrok hrane je bil ena in pol kile kruha ter 200 gramov mesa, poleg juhe in

prikuhe. Obrok hrane ni bil odvisen od delavne norme; ki je tedaj sploh poznali niso, ker je to iznajdba komunistov.

V Sovjetski zvezi je pri gozdnem delu veljal 11-urni delavnik ali pa tudi več. Poleg tega se v delavni čas ni štela hoja v gozd, to je 5 do 7 km tja in zopet nazaj, kar občutno poveča delavnik. Obrok hrane je bil pod komunisti največ 800 gramov kruha — za onega, ki je izpolnil delovno normo, katerih jih je bilo zelo malo. Sicer je veljal kazenski obrok 300 ali 400 gramov kruha. Mesa kaznjenci niso nikdar niti videli, pač pa so dobivali prazno, ničvredno čorbo.

Ruski pisatelj Šalamov, ki je pod Stalinom sekal les v poostrenih kazenskih taboriščih ob reki Kolimi v Sibiriji, piše, da so tam delali tudi do 14 ur dnevno. Če norma ni bila izpolnjena, je bila tam navada, da so čeki-sti pustili delovno brigado zunaj taborišča do polnoči za kazen. Delali so ob vsakem vremenu, samo kadar je bil mraz večji kakor 50 stopinj pod ničlo, kaznjenci niso šli ven na delo. Šalamov piše, da so ljudje trumoma umirali ob Kolimi kakor muhe v jeseni.

Za časa carja je bila navadna kazen za razdeljevanje protirežimskih letakov 3 mesece zopora. — Ko pa so l. 1950 v mestu Kuzneck 17 letni dija-ki razdeljevali letake, v katerih so opozarjali na težke razmere sovjetskih delavcev, so dobili po 8 do 10 let ječe.

Še bolj značilno je razmerje med smrtnimi obsodbami v eni in drugi dobi. Po zapiskih je ugotovljeno, da je bilo v carski Rusiji od leta 1826 pa do konca carizma, pomeni v približno 90 letih, okrog 3.500 smrtnih obsodb.

Pod komunisti pa je v uradnih spiskih samo v 20 okrožjih okrog Moskve zabeleženih okrog 16.000 ustreljenih ljudi; in sicer od junija 1918 pa do oktobra 1919; v dobrem letu pod boljševiki približno štiri krat toliko kakor pod carji v 90 letih!

Poleg tega se komunistične številke ne nanašajo na vso Rusijo, temveč samo na 20 okrožij. Število po komunistih ustreljenih prav gotovo ni bilo samo 16.000, ampak neprimerno višje.

Da bo slika popolna, naj omenimo še usodo dveh družin, katerih člana sta bila obsojena na smrt; eden za časa Stalina, drugi pa za časa carja.

Primer za časa Stalina: Leta 1937 je bil na smrt obsojen maršal Tuhačevski. Njegova hčerka je bila zaradi tega takoj izključena iz univerze, kjer je tedaj študirala. Zaradi obsodbe je čeka aretirala ženo in otroke ter jih poslala v koncentracijsko taborišče. Poleg tega je šlo v zapor še ostalo sorodstvo obsojenega: oba brata Tuhačevskega s svojima ženama, štiri sestre, nečaki in nečakinje. Žena Tuhačevskega je bila pozneje v taborišču ustreljena. Mati Tuhačevskega je ostala kot starka sama brez vsake podpore v največji revščini in je morala beračiti, da se je preživela. — Tako so preganjali ljudi komunisti!

Primer za časa carja: Leta 1887 je bil obsojen na smrt Leninov brat, ker je napravil atentat na carja Aleksandra III. — Lenin sam se je istega

leta kljub bratovi obsodbi brez nadaljnega vpisal na univerzo. Leninova mati je kljub sinovi obsodbi še naprej v redu dobivala izplačano od države pokojnino po svojem možu. Nihče od Leninove družine ali sorodstva ni bil zaradi obsodbe Leninovega brata aretiran ali deportiran. Kaj takega bi bilo v carski Rusiji nekaj nepojmljivega in popolnoma nemogoče. Nobeden na to v tistih časih niti pomislil ni.

Pod komunisti pa je prišlo tako daleč, da so preganjali ne samo sorodnike obsojenca, ampak tudi ljudi, ki so bili v kakršnikoli, čeprav slučajni zvezi z njim. Tudi tiste, ki „so sušili perilo na isti vrvi“, kakor pravi ljudski izrek v Sovjetski zvezi.

Usoda boljševiških revolucionarjev, ki so bili zaprti ali internirani za časa carja, je bila prava šala in zabava v primerjavi z razmerami v sovjetskih koncentracijskih taboriščih.

Ko je bil Lenin eno leto zaradi revolucionarnega delovanja v preiskovalnem zaporu, je tam udobno pisal in sestavljal svoje spise, jih objavljaj, dobival nemoteno obiske itd. Ko je bil pozneje za tri leta pregnan, se je moral edinole držati tistega kraja, ki mu ga je določila policija. Sicer pa je v pregnanstvu živel kot svoboden človek, stanoval je privatno, hodil na lov, dobival in oddajal svobodno svojo korespondenco itd. Milijoni ruskih proletarcev, ki so postali žrtve Leninovega sistema, pa so umirali kot jetniki za bodočo žico v nečloveških okoliščinah, stiskani od gladu in mraza ter težkega dela.

Več kakor absurdna je torej komunistična trditev, da so bile razmere pod carji enake razmeram v Sovjetski zvezi.

Komunizem je spremenil značaj ruskega človeka

Dolga desetletja živijo ljudje v Sovjetski zvezi pod kaoto in terorjem komunistične partije in njenega aparata. Celi sloji družbe so izginili kakor bi jih požrla zemlja, drugi sloji so bili zdecimirani ali pod silnim pritiskom. Valovi čistk, likvidacij, aretacij in preganjanja so šli tekom let preko dežele. Vse to ni ostalo brez globokih sledov v dušah in značaju ruskega človeka, ki se je močno spremenil.

Prva psihološka sprememba, ki je vsled tega nastala, je neka stalna bojazen in strah, ki ga ljudje prej niso poznali. Vsak človek od kmeta v kolhozu pa do partijca-direktorja kake tovarne se je, posebno v Stalinovih časih, zavedal, da ga ena sama neprevidna beseda lahko pahne v pogubo.

Zaradi tega je prišlo do druge spremembe pri ljudeh, ki so postali zaprti vase in nezaupni do vseh in vsakogar. Nihče ni hotel govoriti o stvarih, ki jih je videl in slišal, da ga ne bi obtožili protirežimske propagande in bi ga čeka preganjala.

Zaradi tega je prišlo do splošne nepoučenosti. Dostikrat ljudje niti niso vedeli, kaj se je zgodilo v hiši ali v okolici, če niso slučajno kaj videli na lastne oči.

Splošno razširjeno ovadustvo je nadaljna karakteristika, ki jo je prinesel s seboj komunizem. Človek ni nikdar vedel, s kom govori.

Ovadah je lahko tvoj dobri prijatelj Ivan, s katerim si pravkar popil kozarček žganja v točilnici po opravljenem delu. Iz točilnice pa je prijatelj Ivan odšel naravnost na Čeko in te prijavil, da se ti je pri kozarčku razvezal jezik in si zabavljajl čez sovjetske razmere, češ, da mora navaden človek čakati v dolgi vrsti pred trgovinami, dočim dostavljajo partijcem blago na dom. Seveda zijaš z odprtimi ustmi, ko te kmalu nato aretira Čeka in te obtoži protisovjetske propagande in agitacije. Par let prisilnega dela v taborišču ti ne uide; na to se lahko zaneseš!

Obveščevalka je lahko tudi tvoja sosedka Ana Fedorovna, zelo prijazna in zgovorna ženska, ki je ravnokar prišla k tvoji hišni gospodinjji, da si izposodi nekaj kvasa. Od tam pa je sosedka odhitela naravnost na bližnjo telefonsko celico in obvestila Čeko, da je prišel k tebi iz bližnjega mesta bratranec, ki pa se tukaj ni prijavil v predpisanem roku. Ko se kmalu nato pojavi na vratih Čekist in aretira neprijavljenega, si seveda do kraja zaprepasčen in si ne veš razlagati, kako je Čeka to zvedela.

Nadaljna značilnost sovjetskega življenja je splošno razširjena laž. Če se hoče človek prebiti skozi življenje, mora stalno govoriti drugače, kakor čuti. Nobena knjiga ne more iziti in noben članek se ne more objaviti, ne da bi vseboval nekaj režimskih lažnjivih fraz. Laž je postala sestavni del sovjetskega človeka.

Končno je sovjetski komunistični sistem vtisnil ljudem pečat okrutnosti in popolne brezbrzičnosti do trpljenja drugih ljudi. V kazenskih taboriških in zaporih so se zbudili v ljudeh živalski instinkti samoohrane za vsako ceno. Za sočutje v njih ni več prostora.

Človek se vpraša, koliko žrtev je pač terjal v Sovjetski zvezi komunistični sistem od svojega početka dalje? Z vsem boljševiškim divjanjem, masovnimi likvidacijami, s koncentracijskimi taborišči in silnim umiranjem teh bednih bitij?

Sovjetske oblasti, ki razpolagajo z arhivi in podatki, o tem seveda molčijo.

Vemo pa za različne cenitve raznih strokovnjakov, ki poznajo razmere in skrbno preučujejo ves položaj v različnih dobah v Sovjetski zvezi. Tako n. pr. Kurganov, profesor statistike, ceni število žrtev od začetka boljševiške revolucije pa naprej, na 66 milijonov ljudi.

V eni točki se vse cenitve strinjajo: gre za več desetlin milijonov žrtev. Glede tega ni med strokovnjaki nobenega dvoma.

Za onega, ki je objektivno in brez predsodkov preučil vse, kar se je zgodilo in kar se še danes godi v Sovjetski zvezi, je možen en sam zaključek: Pri ruski revoluciji je prišel na površje najbolj podel izvržek človeške družbe, ki je z največjo brezobzirnostjo in zločini razširil svojo oblast.

Ni ga človeka na svetu, ki bi mogel predvidevati, kakšen bo konec in kaj bo vse to človeštvu še prineslo v bodočnosti. (Sledi.)

D. B. Ječ.

„BRATSTVO“ ALI „BALKANIZACIJA“

Ob opazovanju življenja v svetu in še posebno razmer in stvari ki imajo zvezo z domovino Slovenijo, Jugoslavijo in Balkanom, se človeku nehote pojavi vprašanje v naslovu.

Vsepovsod govorijo in pišejo samo o ljubezni in bratstvu. O svobodi in demokraciji. In kjer največ trobijo o „ljudski demokraciji“, tam je najhujša diktatura. Tam, kjer največ razpravljajo o pomoči zaostalim, skrbno planirajo, kako bi pri „zaostalih“ zagotovili poceni surovine in delovno silo za narode „herenfolkov“...

Za blestečo mavrico je suhoparna stvarnost. Stvarnost, o kateri nočemo govoriti, ker v tem primeru lahko zaidemo na osebne ali pismene polemike in s tem razburjamo kri sebi in drugim; obenem pa „rušimo bratstvo, ljubezen in upanje“; ker z molkom bodo vsi problemi pometeni pod preprogo in v „bratskem zagrlaju“ bomo samo še govorili in pisali kako smo „jedli cevrte piške; koliko smo naredili dobrega za misijone, koliko smo zbrali za zamorčke, da se bodo z nami vred veselili bratstva, svobode in enakopravnosti...“

Ako pa bomo življensko stvarnost pogledali samo nekoliko v realni luči, pa samo „iščemo zgago“ in ustvarjamo „balkanizacijo“. Vsi pa vemo, da beseda „balkanizacija“ pomeni na zahodu isto kot kaos, če že ne barbarstva.

Ker smo Slovenci po osvoboditvi iz avstro-ogrskega jarma postali del Balkana, je povsem naravno, da smo ne samo „balkanci“, temveč smo prevzeli poleg imena še njegovo psihozo. (Revolucija in njene posledice so dovolj jasen dokaz.)

Povsem naravno je torej, da se za razmere na Balkanu zanimamo; tem bolj za razmere med svojimi „brati“ v svetu, se pravi: med našimi „brati z juga“...

Zapadni svet pa zgodovinski tradiciji gleda na vso „našo“ problematiko skozi zgodovinska očala besede — Balkan!

Naslednja dva članka sta iz kanadskega dnevnika. Kljub oddaljenosti časa sta še vedno zanimiva, ker se bistvo problema ni še nič spremenilo. niti ni izgleda, da bi se kdaj.

„UREDNIK PROSI ZA ZAŠČITO JUGOSLOVANOV PRED TERORISTIČNO AKTIVNOSTJO HRVAŠKIH EKSTREMISTOV“

Urednik časopisa v hrvaškem jeziku je prosil za zaščito za Jugoslovansko naselbino pred „pospešeno aktivnostjo teroriz-

ma“ po hrvaških ekstremistih na področju pokrajine Ontario.

Steve Miošić, urednik Jugoslovanskega tednika Naše novine (Our Newspaper) pravi, da se je aktivnost hrvaških nacionalističnih skupin v Hamiltonu in Torontu „znatno povečala“, odkar so v septembru 1976 hrvaški separatisti ugrabili letalo družbe TWA.

Na prvi strani uredniškega članka od 29. decembra 1976 g. Miošić poziva Kanadsko vlado in varnostne organe, da preiščejo aktivnost majhnih desničarskih ekstremističnih skupin, ki so v opoziciji proti Jugoslovanski vladi.

Uredniški članek je sledil požaru, ki je povzročil 10.000 dolarjev škode v uradu lista v Scarboroughu. G. Miošić je prepričan, da je bil požar načrtno povzročen. On in njegova družina živijo nad uradom in so se komaj rešili, je rekel.

G. Miošić je včeraj rekel v intervjuju, da je dobival žaljive telefonske klice in od časa do časa grožnje v pismih in po telefonu. Pred dvema leti mu je bila poslana krogla v pismu. Pred štirimi meseci je prejel tajno številko za svoj telefon.

Urednik pravi: „Cilji hrvaških nacionalističnih skupin je, prisiliti jugoslovanske emigrante, ki podpirajo jugoslovansko vlado, da bi se pridružili ekstremističnim težnjam po samostojni hrvaški državi.

G. Miošić pravi: „Nekatere aktivnosti, če ne vse, morajo biti poznane oblastem in vseeno se nadaljujejo. Ali ni čas, da se nekaj ukrene?“ Pravi, da je o stvari bil v zvezi z lokalnimi oblastmi, pa se ne ukvarja več s tem, ker „ne verujem, da se zanimajo, da bi kaj ukrenili. Tudi ogenj, podtaknjen v mojem časopisnem uradu, pravijo, da je bil verjetno delo kakšnih otrok.“

Uradnik torontske policijske obveščevalne službe, ki vodi preiskavo o aktivnosti hrvaških skupin, ni bil včeraj na razpolago za komentar.

Superintendent George Frid, iz Hamilton-Wentworthskega kriminalnega obveščevalnega oddelka pravi, da ni nobenih dokazov, za katere bi bilo mogoče naslanjati g. Miošićeve trditve, da hrvaške nacionalistične skupine izvršujejo kakršnekoli organizirane kriminalne aktivnosti. On pravi, da so se razne jugoslovanske narodnostne skupine bojevale leta. Sigurno sovražijo drug drugega, to je zgodovinska resnica; ampak ničesar ni, da bi se morali mi razburjati. Pravi da sta bila v preteklem mesecu dva napada na jugoslovanski kulturni center v Hamiltonu; ampak ni nobenih dokazov, da je to delo desničarskih ekstremistov.

G. Miošić pravi, da ne more predložiti nobenega dokaza,

na katerega bi lahko opiral svojo izjavo, ampak časovno in način napada na jugoslovanske ustanove in posameznike jasno potrjuje njegovo sumnjo.

Zakon molka.

Jugoslovansko naselje ogroženo po kriminalcih, pravi policija.

Kriminalna aktivnost po različnih jugoslovanskih skupinah v Torontu in Hamiltonu predstavlja stalno grožnjo v jugoslovanski naselbini, je rekel včeraj torontski policijski inšpektor.

Inšpektor Gordon Lennox je rekel v intervjuvu, da ima policija malo uspeha v preiskavi o jugoslovanskih medsebojnih političnih napadih. „Izgleda, da se Jugoslovani držijo zakona molka. Oni nam ne bodo kaj dosti povedali. Isto je v italijanski naselbini,“ pravi inšpektor Lennox, voditelj preiskave o napadih v jugoslovanski naselbini.

Policijska preiskava je še bolj otežkočena zaradi zapletenosti politične narave jugoslovanskega konflikta: „Mi smo prokleti, če kaj naredimo; in prokleti če ne naredimo ničesar; — če pogledamo preveč natančno na te skupine, oni pravijo, da jim krajšamo njihove pravice,“ je rekel.

Dva uradnika, določena za preiskavo napadov na posameznike ali imovino v jugoslovanski naselbini, pravita, da ne vidita konca konflikta.

Največ, kar smemo upati, je kako predvidevati stvari, da jih lahko nadzorujemo.

Dva policista v zvezi s preiskavo nočeta biti imenovana, ker se bojita nadlegovanja po Jugoslovanih. Pravita, da je nemoogoče ugotoviti, če so kriminalne aktivnosti delo posameznikov ali skupin.

Soglašajo, da je dvomljivo, da bi bila kakšna organizirana struktura za ilegalnimi akcijami. „V Jugoslovanski naselbini je velikanska zmešnjava političnih miselnosti, ki povzročajo stalne konflikte,“ pravi eden od policistov. „Jugoslovani nimajo radi Jugoslovancev, to je velika resnica. Tam ni identificiranih slabih fantov ali dobrih fantov. Levičarsko usmerjeni Jugoslovani grozijo desničarsko usmerjenim Hrvatom in obratno“.

Policist pravi, kakršna je situacija v jugoslovanski skupini, tako je v mnogih narodnostnih skupinah v Torontu; še posebno tam, katerih člani so prišli iz vzhodno-evropskih dežel.

Že sam naslov pove, da se pisec ne znajde v tem balkanskem labirintu in dejansko ne ve, kdo so Jugoslovani in kdo so Hrvati. Po njegovem pojmovanju Hrvati niso Jugoslovani. Tako nastane vprašanje, kdo je kdo?

To zadevo pa je najbolj preprosto ločiti takole: V primeru zgornjega

članka in svetovnega pojmovanja so Jugoslovani — Titovi komunisti, ali kratko: Titovci.

Kar se v Severni Ameriki smatra za Jugoslovane, je „rdeče“; se pravi rečeji Slovenci, Srbi in redki — če so sploh pravi — Hrvati. „Jugoslovani“, ki niso komunistično usmerjeni, so kvečjemu še nekdanji „jugoslovenarji“ izza časa kralja Aleksandra, ali pa mlajši, ki ne spadajo k sestavnim narodom Jugoslavije in so jugoslovanske manjšine, n. pr.: Madžari, Švabi, Albanci, Turki, Cigani itd. Vsi ti ljudje se predstavljajo kot „Jugoslovani“, kar so, ali pa so bili po državljanstvu. Najdete pa tudi take, ki so to iz strahu, ker ne vedo, če je njegov znanec iz Jugoslavije Hrvat ali Srb, in če bi povedal, kaj je, bi morda „užalil druga“.

Jugoslovani so seveda tudi taki ki „ne vedo“ kaj v resnici so, ali pa jim zatajitev narodnosti prinese osebne koristi; kar pa ni bilo nič novega že v Stari Avstriji, Italiji, Jugoslaviji itd.

Skratka: Kar se izdaja za „Jugoslovane“, je jasno, da so Titovci. V splošnem pogledu na Jugoslovane tudi slovenski Titovci v Sev. Ameriki niso preveč navdušeni na članstvo v raznih jugoslovanskih „kulturnih“ in drugih organizacijah in jih imajo rajši pod svojo „rdečo“ firmo o Kanadsko-Slovenski kulturni izmenjavi, ker se dobro zavedajo, da so „južni bratje“ danes v Sloveniji osovraženi, kot še nikoli prej.

Drugi vzrok pa je tudi v tem, da članarina v Jugoslovanskem klubu v Kanadi stane letno 40 dolarjev. Našim Slovenskim Titovcem pa je tak „patriotizem“ predrag. „Južni bratje“ so v tem pogledu veliko bolj požrtvovalni.

S tem pa ni rečeno, da Slovencev v Jugoslovanskem klubu ni. So, in to taki, ki bi „sve za ljubav tvoju, dolar, skidao bi zvezde s neba...“

Slovenci Titovci se torej ne ukvarjajo toliko z jugoslovansko problematiko, temveč sledijo „svetniškemu“ Kardelju po ideološkem zavzemanju trónjav politično-ideološke emigracije, ker se povsod vrivajo v društva, organizacije, odbore — od cerkvenih in kulturnih navzdol. Prva žrtev je vedno slovenska zastava, ki mora prva izginiti. Merodajni pa — da bo „mir“ —, in da bodo lahko šli na obisk v Slovenijo, seveda pristanejo na to. In tiste, ki se temu upirajo, je treba enostavno odstraniti iz odborov (običajno gredo sami), ali pa naj gredo v tuje dvorane in na tuje prireditve! Za komuniste je važno samo to, da uničijo svoje nasprotnike; slovenstvo je samo sredstvo za doseg cilja.

Pred leti so „Jugoslovani“ v Kanadi (Torontu) zbrali denar za spomenik majorju Williamu M. Jones-u, najbolj zaslužnemu človeku za komunistično zmago v Jugoslaviji. (Ob svoji smrti je bil cerkveno pokopan iz Združene cerkve — United Church. Torej je bil Krščanski socialist. kot Kocbek, Fajfar itd.). Toda kljub tako velikim zaslugam „tovariši“ doma niso hoteli žrtvovati nekaj tisočev dolarjev za njegov spomenik v Kanadi, pač pa so izrabili svojo „rdečo“ rajo, ki je morala v tujino — v „kapitalisti-

čno sužnost“, da je zbrala denar za spomenik, kateri je bil narejen v Jugoslaviji in postavljen na grob pokojnega Jonesa in katerega so neznanci poškodovali, policija pa ni našla krivcev. Kdo bo pač resno jemal v poštev — balkanizacijo? —

(V „Rodni grudi“ so trdili, da so spomenik razbili „Hrvaški ustaši, fašisti...“.)

Ha, „tovariši“, kje pa so se „ustaši“ te komunistične „kulture“ naučili? To je točna kopija povojnega komunističnega „kulturnega“ ustvarjanja, ko so ob cestah razbijali križe, spomenike in mendlrali grobove svojih mrtvih nasprotnikov. Na Orlovem vrhu na ljubljanskem gradu so na domobranskih grobovih naredili športno igrišče. Kakšna je torej razlika med „rdečimi“, „rjavim“ in „črnim“ fašizmom?

In da ne pozabimo na množične „grobove“ 20.000 po vojni in revoluciji pobitih Slovencev v slovenskih gozdovih, kjer sploh ni govora, da bi si kdo upal postaviti križ, ali da bi morilci priznali svoj zločin. Vsi tisti tisoči, poklani brez vsake sodbe, nimajo niti poštenega groba.)

Kar zadeva Slovence, se delimo v tri kategorije: Predvojni izseljenci, ki počasi izginevajo s pozornice, ker čas pač zahteva svoje. Njihovi otroci obvladajo sorazmerno več slovenščine, kot povprečno otroci politično-ideološke povojne emigracije. Otroci ekonomske emigracije, se pravi otroci ljudi, ki so zrastle ali pa že bili rojeni pod komunizmom, postajajo že posebnost, če razumejo kaj slovensko. In kako naj razumejo, če njihovi starši, ki še niso očistili slovenskega blata s svojih čevljev, „ne znajo in ne razumejo“ več slovensko. Slovenskih časopisov ali knjig pri tej emigraciji praktično ni, ker vsi „razumejo“ jezike držav kjer živijo, ali bolje rečeno,“ se za slovensko politiko in emigrantsko propagando“ ne zanimajo.

Pri vsem tem pa je najbolj zanimivo to, da so obmejni Slovenci steber Titove obveščevalne službe ter „kulturnih“ in drugih podobnih maskiranih organizacij. Ni samo v Sloveniji znano dejstvo, da bi Tito bil brez žandarjev, policije in partijskih stebrov, „če ne bi dobil Primorske...“.

Ni težko spoznati ljudi, ki so v svoji mladosti doma kričali: „Viva Duce! Živio Stalin! Živio Tito! Živela komunistična partija! Nočemo belega kapitalističnega kruha, hočemo svojega črnega!“...

Ni težko ugotoviti, da so isti ljudje „Italijani“, če so med Italijani, „Jugoslovani“ med „južnimi brati“, „Slovenci“ če tako koristi, in vedno Titovci, kar je najbolj koristno...

Za obveščevalno službo med emigracijo so taki ljudje plačani z brezplačno vožnjo v skupinskih potovanjih v Jugoslavijo. Občine, iz katerih izhajajo ali se v njih nastanijo, morajo plačati hrano in stanovanje za čas njihovega obiska. Poznavalci razmer v Sloveniji pa trdijo, da so se v nekaterih občinskih odborih že začeli „puntati“, da bi financirali iz tujine prihajajočo novo buržuazijo, kateri resnično pripada komunistična oznaka: „Izko-riščevalci delovnega ljudstva!“ — —

Ne pozabimo jih!

(Govor ge. Line Matičič, ki ga je imela na spominski proslavi Lige žena-Mati v San Martinu, dne 21. junija 1978.)

Prišle smo, da počastimo spomin 12 in več tisočem žrtvam komunističnih strahot. Kdor ni preživel tistih strašnih dni 1945. leta, si vso našo največjo tragedijo predstavlja že — kot zgodovino.

Da bi naši mladi razumeli, bi lahko povedala, da je samo od 12 tisočev domobrancev bilo prelite 70.000 litrov krvi. Kadar tu koga rabimo za eno samo transfuzijo, to je 1/2 litra te predragocene tekočine, skličemo skupaj vso srenjo, pa še včasih ni nikogar, ki bi bil pripravljen na to, tako malo žrtev.

Zdi se mi, da smo vse premalo ponosni na naše žrtve, na vse tragične dogodke, mimo katerih ne more nihče. Čudne stvari se dogajajo med nami. Tisti, ki ne gredo domov, smo postali že neki nazadnjaki, ki pač ne gredo s časom naprej. Sliši se večkrat, kar je bilo, je bilo. To je res, vendar vsa tista ubita življenja od nas molče terjajo zvestobo, čast in ljubezen. Domobranske matere legajo strtih src v grobove tuje zemlje. Zrastel je novi rod, ki prav malo ve o naši bolečini. Ali se to ne more nikoli več ponoviti? Svet je ves pijan od rdeče svobode. Padajo jim v roke kar celi kontinenti. Kaj vse lahko povemo mladini! Povemo jim lahko, da je naš mali narodič že pred 35 leti vedel, kaj je komunistično zlo in se mu uprl. A danes še mnogi ne vedo, ali pa nočejo vedeti, kakšna je tako željna, rdeča svoboda.

Ljudje, ki prihajajo iz Jugoslavije nazaj, povedo, kako je tam vsega, kako se dobro živi, kako se vse vozi v avtomobilih itd.

To je vse resnica. Vendar tisti, ki dobro gleda, tudi ve, da ne sme nič govoriti o emigrantih, o domobrancih itd. Vse svetovno časopisje je pisalo o Janezu Rusu kot nekemu čudaku, ki je 32 let sedel v prostovoljni ječi. Če bi se Janez znašel danes med nami, bi nam verjetno povedal, da je bil pač skrit zato, ker je vedel, da so neusmiljeno pobijali vse, kar ni trobilo v njihov rog in bi ubili tudi njega; če bi se pokazal iz svojega brloga. Svet je to sprejel kot neko senzacijo, nihče pa ni šel globlje in razmišljal, zakaj? Mi vemo zakaj, za nas to ni nikaka skrivnost. Tudi se govori, češ, da kako strašno jih peče vest. Ljudje, ki so zmožni take bratomorne strahote, vesti niso imeli in je tudi danes nimajo. Koga pa naj še danes ubijajo — zrastle je nov rod, že od otroka natrpan marksistične ideologije — dobro živi, študira, ima svobodo, sliši le to, kar sme — kaj pa še hočete od njega. Lahko pa rečem, da kadar je narodu predobro, — začne propadati. Propadel je veliki rimski imperij, ki je bil presit in ni vedel več kaj početi.

Zlasti nevarno je za naše mlade, ko gredo domov. Tam vidijo vse lepo, vsega v izobilju, svobode jim nihče ne krati, cerkve so odprte — le kaj nam

tam v emigraciji govore, saj ni tako. Mladi človek se ne poglobi in ne opazuje če ni nekako prisiljen v to, zato je treba posebne pažnje na take obiske, ker oni zlasti mlade, znajo pridobiti.

Morda vse to ne spada ravno v proslavo, pač pa v opomin posebno materam, da otrokom in vnukom veliko in pametno govore o naših pobitih brez milosti, brez tolažbe in brez žegna. Dolžnost vsake izmed nas je, da govorimo tudi tujcem, zakaj smo tukaj, kaj je komunizem, povejmo jim, kaj se je zgodilo z našim narodom, povejmo, da Marxova doktrina vzame človeku svobodo, če ga že pusti živega. Videle boste, da nas tukajšnji ljudje poslušajo, se zanimajo in spoštujejo. Veliko lahko storimo proti komunizmu na razne načine, ne moremo pa imeti pompoznega filma, da bi svetu pokazali strahotne pokole v tisti prelepi pomladi, ko je ves svet zadihal konec vojne, pri nas pa so se polnile jame z najlepšim pomladanskim cvetjem naših mladih fantov in mož — pa tudi mater in deklet. Ali res gremo lahko mimo vse te strašne krivice, ali nas ni strah, ko se spominjamo na vso kri, ki jo je morala popiti slovenska zemlja, Ali nismo ničesar dolžni tem žrtvam, ali je dovolj, da smo enkrat v letu bežno, kot neko obveznost, prižgemo skromno svečko tem 12 tisočem? Ali ni moja in Tvoja dolžnost in čast govoriti in opominjati, pisati, dokazovati, storiti vse kar je mogoče, da razkrinkamo komunizem kot največje in najbolj lažno zlo na svetu!

Spite že 33 let naši dragi, ko je dehtela pomlad, Vam je lastni brat pognal strel v tilnik, padala so Vaša izmučena telesa v temo, ugašale so Vaše lepe oči, krvaveli ste iz tisočih ran. Takrat je hodila slovenska mati in iskala sina po ječah vse Slovenije, norčevali so se iz teh ubogih zgaranih mater, pobirali so jim morda zadnji hlebec kruha, ki ga je prinesla sinu, ki je bil že mrlič. Krohotali so se in uganjali burke z ranjenci, okrvavljene stene novomeških zaporov pa so prebelili in hoteli zabrisati svoj greh. Iz jam so se le rešile žive priče, tako ne morejo tajiti grozot, kajti oni govore in pišejo, na rokah se jim še poznajo znaki bodeče žice, s katero so zvezali svoje žrtve. Ker ni na svetu ničesar popolno, tudi umori teh tisočev niso bili. Kocbeku, da so tekle solze po licih, ker je — pomislite šele po 25 letih zvedel, kaj se je z domobranci zgodilo. To mu lahko verjame le njegov vnuk, če ga ima. Res je, da leta beže, da čas rane celi, vendar je tudi res, da so verjetno še kake kosti po jamah in po hostah bi bilo nešteto križev, če bi jih pustili postaviti.

Nimajo opravičila in ne odpuščanja. Tudi zgodovina bo nekoč morala napisati resnico, če le mi ne bomo umolknili in pozabili ter opominjali.

Klanjamo se Vam mrtvi junaki, sinovi malega naroda, ki ste darovali vse za Boga — Narod in Domovino!

„TABOR“ ni oproda nikomur! „TABOR“ je svobodno glasilo svobodnih združenih slovenskih protikomunistov, ki nikdar ne bodo mogli pozabiti žrtve svojih mrtvih domobrantskih herojev! Zavedajte se tega! Podpirajte ga z rednim plačevanjem članarine in z darovi v tiskovni sklad!

Gospoj Cirili Križ – Skromen šopek!

Že doma sem poznala njenega moža, pokojnega poveljnika majorja Križa in sina Milana, najmlajšega domobranca, ko sta prišla v Novo mesto. Po končani vojni, ko smo doživeli najhujšo tragedijo vse zgodovine Slovencev, pa sem v taborišču Servigliano v Italiji spoznala drago gospo Cirilo, sina Bojana in nečaka Jureta. Bili smo skupaj v baraki. Jaz v našem „kurniku“, gospa pa nasproti na tako imenovanem „Golobovem placu“, kjer sta imela po grad Roza in pokojni France Golob.

Gospa Cirila je vedno kaj šivala, ali pa igrala karte — tarok. Prihajala je utrujena v barako, ker je delala v kuhinji pri Poljaki. Vidim Vas, ljuba gospa, z veliko „piksno“ v roki in zavojem pod pazduho. Iz „piksne“ je dišala neka zelenjavna juha, v zavoju pa so bili kosi belega kruha. Ni se skrila in poklicala svoje — na „gostijo“! Neštetokrat mi je prinesla kos kruha, pa še celo namazanega z grenko, če se ne motim, pomarančno marmelado.

Takoj ko sem prišla v Argentino, me je obiskala in mi prinesla prvo delo — vezenje prtov, kar je pomenilo lep zaslužek za takrat. Vsa je bila vesela: „Jaz še delam, le poizkusite; saj bo šlo!“ In je šlo. dolgo let! Ko sem začela delati v svojem poklicu, me je zopet ona priporočila za prvo masažo in tako se je skalila veriga vse do danes.

Taka je bila ta nad vse poštena in dobra gospa. Če ni bilo kaj prav, je to vsakemu povedala v obraz, morda celo ostro, a prišlo je iz njene dobre in iskrene duše. Ko je pred več leti prvič zbolela za rahlo kapjo, mi je ob obisku to nekako šaljivo povedala, pa si je z občudujočo voljo in vztrajnostjo priborila zdravje in delala naprej.

Vsem nam je bila lep vzgled dela, resnice, žrtvovanja in poštenja.

Ni se bala smrti; in Bog je izpolnil vse njene želje! Hudo jo je prizadela tragična smrt vnuka Marcela in je bolečino prenašala tiho, kot vse težke udarce v njenem življenju.

Kot si želela — hitro smrt —, tako se je zgodilo...

Prišli smo k njeni krsti, kjer je spokojno ležala. Odklonila je cvetje — in naročila darove za Rožmanovo zavetišče!

Ljuba gospa! — Vse Vaše življenje je bilo vzor prave — zavedne slovenske matere in žene.

Za vse dobro in plemenito se Vam zahvaljujem in v mojem spominu boste imeli najlepše mesto hvaležnosti do — konca!

Lina Matičič

✦ Jože Dolenc

V nedeljo 28. maja 1978. nas je za vedno zapustil v San Justo — Buenos Aires — soborec Jože Dolenc v starosti 57 let.

Jože se je rodil 17. februarja 1921. v vasi Vrbljanje pri Tomišlju. Leta 1942. so ga Italijani internirali na otoku Rabu. Po vrnitvi iz internacije se je takoj odločil in vstopil k Vaškim stražam, najprej je bil na Igu, a pozneje v Tomišlju. Po razpadu Italije se je, kakor ostali, uvrstil v domobranske vrste. V Ljubljani je dovršil podoficirsko šolo in od tam odšel v stiški udarni bataljon, kjer je bil tudi ranjen. Pri domobrancih je ostal vse do konca vojne in se je z njimi tudi umaknil na Koroško —

Vetrinje. Tudi on je bil eden od tistih, ki se je rešil in je bil v taborišču v Spittalu. S starši je iz Avstrije emigriral l. 1949. v Argentino in se z njimi naselil v San Justo. Kmalu po prihodu se je l. 1952. poročil s Francko roj. Tekavec in si v San Justu ustvaril lep dom. V družini je bilo pet otrok: trije sinovi in dve hčerki.

Ves čas je ostal zvest ideji, za katero se je boril in je bil ves čas raročnik Tabora.

Ženi, sinovom in hčerkama naše globoko sožalje!

Tebe Jože, ki počivaš na pokopališču v Villegas, pa bomo ohranili v lepem spominu in Ti želimo mirni počitek v tuji zemlji.

✦ Vinko Marinšek

Je bil rojen 17. julija 1915 v Strahinju pri Naklu. Umril je 16. junija 1978 v Buenos Airesu in bil naslednji dan pokopan na pokopališču v San Martinu.

Pri odprtem grobu se je od pokojnika poslovil inž. Anton Matičič s sledečimi besedami:

Na sanmartinskem pokopališču se danes poslavljamo od našega sorojaka in prijatelja Vinka.

Kmalu po prihodu v Argentino sem ga spoznal, ker je živel v naši bližini in če se ne motim, se je prav v našem takratnem stanovanju spoznal s svojo soprogo gospo Rezi.

V družini je pet otrok, ki so zgubili dobrega očeta.

Zavratna bolezen ga je napadla že pred leti in je po uspešni operaciji takrat ozdravel.

Večkrat je prihajal v Slovenski dom v San Martinu, kjer smo po sv. maši vrgli tarok.

Vinko je bil človek visoke izobrazbe, skromen in mirnega značaja ter odločen protikomunist. Nikoli ni tožil o svoji bolezni in je vse nesreče v svojem življenju tiho prenašal.

Tri nedelje nazaj smo se zopet zbrali v Slovenskem domu in se je od nas nekako poslovil in povedal, da gre na ponovno operacijo, kateri je po 14 dneh podlegel.

Dragi Vinko, ohranili Te bomo v svojem najlepšem spominu — človeka poštenjaka in naj Ti bo lahka tuja zemlja!

Tvoji ženi gospej Rezi, sinovoma in hčerkam, Tvoji mami, sestrama in bratu ter ostalemu sorodstvu naše globoko sožalje!

Tebi Vinko naj Bog podeli večni mir in pokoj!

S. J.

NA POMLAD

Dejali so, da je pomlad...

Pa nisem verjel!

Kmet je oral. Plužine so polzele po njivi, a iz zemlje se ni kadilo; še mastna ni bila. Kot mivka se je vsipala raz leme:.

V rebri pa, onstran doline, je obležala od slane požgana in mrtva trava. — Leska je bila oguljena kot za Vse svete.

Če je pa sonce prodrlo skozi sive oblake, so gozdovi temno zažareli. Iznad gora se je razmaknilo sivo nebo, da je vztrepetala modrina in spet zamrla v ostrem severu.

Ljudje so otopeli tavalili po domovini.

Bela hiša je vsa pobeljena dišala po pšenični pogači. Onstran krušne peči za zapečkom je nad klopjo slonel bogkov kot. Miza je bila pokrita z belim prtom. Pol hleba je ležalo na njej; pa jabolko in nož.

Roke matere so drhte krenile po skorji, pa obstale, da so razpoke dlani trdno obtičale v njej. Z nožem je trudno prekrižala hleb, pa zarezala v sredico...

„Mati, ah mati... pomlad je, vzkliko bo zdaj, zdaj življenje, vsejano v njivo. Cvelo bo. Lastovke se povrnejo. Dan bo daljši od noči...“

Hči je onemogla spustila v naročje beli prt, da je vezenje poleglo po podu.

„Mati, bo mar življenje?“

„Le v soncu je življenje, v zlatem klasju, ki se upogiba v vetru...“

Dekle je vztrepetalo in zardelo vzklíknilo:

„Ko je fant, moj fant utrgal nagelj v oknu in zavriskal v noč, sem padla pred razpelo in molila: Bog, daj mi življenja!“

„Tvoj fant?“

„Mati, ljubila sem ga kakor tebe...“

„Da, hči, Bog daje življenje, zlato klasje in ljubezen.“

S prsti je zbrala drobtinice z mize in ponesla hčeri kos kruha. V tem pa je zavilo okrog oglov, da je zazvenelo steklo v oknih in je pes zatulil.

Izpod oblakov so se zvrtničile snežinke. Sem in tja jih je zanesel sever v pomladni dan.

„Mati, moj fant je v tujini...“

„Povrne se, kakor življenje pomladi!“

*

Dejali so, da je pomlad...

Pa nisem verjel!

*

Povprašal sem gozdarja.

Otresel je žlindro iz vivčka, pobrskal z železom po ognjišču in potegnul mehur iz malhe.

„Saj zima ni bila huda. Že sušca je teloh cvel v mahovju. — Pa se je nekaj zvrtničilo v oblakih! Teloh je pa požgalo.“

S palcem je potlačil tobak v pipo in pomežiknil škorcju, ki je zrnje zobal.

„Na jesen ga je sneg prehitel. Pa sem ga v izbo nesel. škorca!“

Potegnul je zajca izpod ležišča in zataknil škorenj:

„Saj nam ne gre sever do kosti, še v izbo ne piha... ampak, v duši nas zebe; življenja ni od nikoder. Vse je mrtvo...“

Škorec se je preletel v zapeček.

„Letos ne bom materi zvončkov in marjetic na grob ponesel... Vse je mrtvo...“

S staro dlanjo si je obrisal solze z lic...

Ne vem! — Morda so se potočile zavoljo tobakovega dima...

Lagali so, da je pomlad...

In nisem verjel! —

Neutrudljivo, drobno delo termita poruši zgradbo, ob kateri si vročelkveni bivol razbije glavo! Na delo, svobodni termite! S svobodo zemlje pod Triglavom maščajte mrtve junake in vzornike, ki so dali življenje za Boga — Narod — Domovino!

Tabor — Cleveland je na zadnjem (Januar 1978) občnem zboru izbral naslednji društveni odbor:

Predsednik: Ivan Hočevar;

Podpredsednik: Milan Zajec;

Tajnik: Hinko Zupančič;

Blagajnik: Filip Oreh;

Odborniki: France Boh, France Dejak, Hočevar Matevž in Jože Žnidaršič.

Jesenski družabni večer Tabora v Clevelandu bo v soboto 21. oktobra 1978.

Dr. Filip Žgajnar — zdravnik v Zavetišču Dr. Gr. Rožmana ima uradne ure v zavetiščni ambulanci vsako soboto od 14. do 18. ure.

Z a h v a l a

Odbor Zavetišča Dr. Gr. Rožmana se zahvaljuje Slov. domu v Carapachay-u in njegovemu osebju, ki so 18. junija 1978. pripravili kosilo v korist Zavetišča. Prav tako se zahvaljujemo ge. Mili Rebozov, ki je za to priliko naslikala in podarila umetniško sliko Brezjanske Marije. Hvala vsem gostom, ki so prišli na kosilo.

Branko Pistivšek:

VSEMIRSKO JUGOSLOVANSTVO

(Nadaljevanje.)

1341 16. 4. Cesar Ludvik Bavarec („der Bayer“) iz rodovine Wittelsbachov povzdigne v Münchenu Friderika I. Savneškega v stan „državnih grofov nemškorskega cesarstva“. Postal je grof brez predhodnega dovoljenja Habsburžanov, ki so bili deželni gospodje. To dokazuje, da sta bila Friderik I. Savneški ter cesar Ludvik Bavarec zaveznika proti Habsburžanom. Ti so čutili v listini skrito ost, zato tega akta niso

nikoli priznali in Savneškim tudi nikoli odpustili.

- 1361-68 Grof Urh I. Celjski se s celjskimi četami udeleži habsburških vojnih pohodov proti Italijanom.
- 1372 30. 9. Cesar Karl IV. Luksemburški podeli v Pragi Celjanom naslov državnega grofa. Ker so ta naslov priznali tudi Habsburžani, so bile tokrat grofovske pravice raztegnjene tudi na alodijalno posest Celjanov.
- 1372 7. 11. Vojvoda Albreht III. Habsburški ter njegov brat Leopold III. izdata v Nürnbergu tkzv. „pismeno“ dovoljenje, s katerim priznata grofovski naslov Celjanom (ratifikacija).
- 1377 25. 11. Herman I. Celjski odide s svojim sinom Hermanom II. in nečakom Viljemom I. Celjskim, grofom Ortenburškim in vojvodo Albrehtom III. Habsburškim na roparski pohod (po takratni modi imenovan „križarski pohod“) na Litvo, kjer uprizorijo pravi lov na svobodoljubne Pruse in Litovce. Na Žmudskem, t. j. v spodnji Litvi povitezi (Ritterschlag) Herman I. Celjski vojvoda Albrehta Habsburškega ter 74 drugih vitezov. Celjan je vzel s seboj na ta neslavni pohod ogromno zalogo živil ter slovenskega vina, kajti križarski letopisec Peter Suchenwirth opeva v neki pesmi povitezitev na Žmudskem, kjer izrecno omenja vrline istrskega, vipavskega in ljutomerskega vina.
- 1382 27. 3. Podpisana ženitvena pogodba med Viljemom I. Celjskim ter princezo Ano Piastovno. Ana je bila hčerka poljskega kralja Kazimirja III. Velikega ter sestrična madžarskega kralja Ludvika Velikega.
- 1384 Papež Urban VI. dovoli Celjanom uporabo prenosnega hišnega oltarja. To predpravico je potem Celjanom potrdil vsak nov papež.
- 1387 Rojena Barbara Celjska kot tretji otrok Hermana II. Celjskega ter grofice Šaumburške. Barbara je pozneje kot soproga cesarja Zigmunda Luksemburškega postala cesarica a razen tega še kraljica nemška, madžarska in češka.
- 1388 30. 9. Podpisana poročna pogodba med Friderikom II. Celjskim in grofico Elizabeto Frankopansko ter med Hermanom III. Celjskim in grofico Elizabeto Abensberško.
- 1389 18. 6. Herman II. Celjski spravi v Oedenburgu vojvodo Albrehta III. Habsburškega in kralja Zigmunda Luksemburškega.
- 1396 v drugi polovici avgusta. Kralj Zigmund Luksemburški vdere z 80.000 mož močno križarsko vojsko v Bolgarijo. Ta vojska, ki je bila sestavljena iz Angležev, Bosancev, Čehov, Francozov, Hrvatov, Italijanov, Madžarov, Nemcev, Poljakov, Slovencev (celjske čete) in Srbov (despot Štefan Lazarević), je v začetku zavzela kraje Orsova, Vidin in Razsovo ter prišla sredi septembra pod Nikopolje. Trdnjavo Vidin ter grad Rakovo so že koncem avgusta zavzele v naskoku izključno celjske čete.
- 1396 28. 9. Bitka pri Nikopolju. Turki pobijejo križarsko vojsko. Da so

- Turki premagali krščansko vojsko, je bila zasluga srbskega despota Štefana Lazarevića, kateri je s srbskimi oddelki prestopil na turško stran. Križarjev je padlo dvajset tisoč, Turkov pa 60.000. Kralju Zigmundu Luksemburškemu je rešil življenje Herman II. Celjski z zdecimiranimi celjskimi četami.
- 1396 29. 9. Turški sultan Bajezid, ves razjarjen zaradi visokih turških izgub, zaukaže še na bojišču pokol 10.000 ujetih križarjev. Poveljniki turških vojsk izprosijo pomilostitev za ostale ujete križarje. Bajezid zaukaže zmagoviti turški vojski, naj vdere na Madžarsko. Ker turška vojska ni nikjer našla odpora, je pridrla preko Srbije in Hrvatske prvikrat tudi v slovenske dežele, katere so Turki strašno opustošili; predvsem Ptuj z bližnjo okolico. Po zaslugi izdajalskega srbskega despota so prvikrat Turki divjali po naši zemlji in od takrat se je Nikopolje še velikokrat ponovilo pri nas, tudi leta 1918 v Ženevi.
- 1396 26. 12. Kralj Zigmund Luksemburški se v spremstvu Hermana II. Celjskega, Nikolaja Gorjanskega in nadškofa v Kaniži srečno prebije do nevtralnega Dubrovnika, kjer bogato obdaruje dubrovniške sodnike.
- 1397 14. 8. Kralj Zigmund Luksemburški podari Hermanu II. Celjskemu mesto in okraj Varaždin z vsemi pritiklinami zanj in za njegove potomce.
- 1397 20. 8. Kralj Zigmund podari Hermanu II. Celjskemu grada Vinič in Orbach v Zagorju in sicer „more et ad instar ceterorum ipsius regni nostri Hungariae Baronum“. S tem je celjski grof postal madžarski državni baron in s tem dejansko madžarski državljan.
- 1398 3. 3. Oglejski očak Anton, osebni prijatelj Hermana II. Celjskega, podeli duhovniku Stanislavu župnijo Sv. Martina pri šaleku. Stanislav je bil poljski duhovnik iz wroclavske nadškofije ter je opravljal službo dvornega kaplana na celjskem dvoru.
- 1399 27. 1. Kralj Zigmund Luksemburški podari Hermanu II. Celjskemu grofijo Zagorje z izrečnim privoljenjem madžarskih državnih prelatov in baronov. Celjan postane s tem tudi zagorski grof ter določi Krapino za glavno mesto celjskega Zagorja, kar ostane vse do 9. 11. 1456.
- 1400 Herman II. Celjski postane deželni glavar Kranjske.
- 1400 31. 1. Podpisana poročna pogodba med Elizabeto Celjsko in Henrikom IV. Goriškim. Pogodba je bila podpisana v Beljaku.
- 1401 28. 4. Na zasedanju madžarske državne zbornice odstavijo madžarski plemiči kralja Zigmunda Luksemburškega ter ga zaprejo na gradu Sziklos (last N. Gorjanskega). Takrat so na Madžarskem nastale tri politične stranke, in sicer: 1) za kralja Vladislava Napoljskega, 2) za poljskega kralja Vladislava Jagiela in 3) pod gotovimi pogoji za odstavljenega Zigmunda Luksemburškega. Za Zigmunda so se potegnili Celjani, velikaš Nikolaj Gorjanski, grof Nikolaj Frankopan, Stibor iz Stiboržic in ban Ivan Maroth. Vsi imenovani so na skrivaj pripravljali

osvoboditev zaprtega kralja Zigmunda.

- 1401 16. 7. Poljsko kraljevsko odposlanstvo pride na celjski dvor, kjer zasnubi v imenu poljskega kralja Vladislava Jagiela Ano Celjsko, hčerko Viljema I. Celjskega.
- 1401 v oktobru. Herman II. Celjski in Nikolaj Gorjanski osvobodita ujete-ga kralja Zigmunda Luksemburškega.
- 1401 4. 11. Podpisana poročna pogodba med kraljem Vladislavom Jagielom in Ano Celjsko v Bieczu na Poljskem.

Poljski kralj Vladislav Jagiello in njegova žena kraljica Ana Celjska, ki je pokopana v grobnici poljskih kraljev na Wawelu v Krakovu. — Fotokopija iz knjige Henryka Pasana: Prywatne życie Władysława Jagiły (Zasebno življenje kralja Jagiela), Olsztyn 1969.

- 1402 v januarju. Velik porast celjskega vpliva in veljave. Kralj Zigmund Luksemburški se zaroči z Barbaro Celjsko, velikaš Nikolaj Gorjanski pa z Ano Celjsko. Barbara in Ana sta bili hčerki Hermana II. Celjskega.
- 1402 29. 1. Slovesna poroka poljskega kralja Vladislava Jagiela z Ano Celjsko v krakovski stolnici.
- 1402 27. 7. Kralj Zigmund Luksemburški sklene obrambno pogodbo z vojvodo Viljemom Bavarskim in Hermanom II. Celjskim.
- 1403 25. 2. Ana Celjska soproga kralja Vladislava Jagiela okronana v Krakovu za poljsko kraljico.
- 1405 Herman II. Celjski postane ban Slavonsko-Hrvatski. Istega leta se mu rodi vnuk Urh II. Celjski.
- 1405 poleti. Herman II. Celjski, škof iz Vaca in Nikolaj Gorjanski odideta k vojvodi Filipu Burgundskemu v Franciji, kateremu prinesejo sporo-

- čilo, da se je kralj Zigmund Luksemburški spravil z bosenskim kraljem Štefanom Ostojo.
- 1405 23. 8. Kralj Zigmund Luksemburški proda Hermanu II. Celjskemu za 48.000 dukatov celo Medjimurje.
- 1405 v oktobru. Prva diplomatska misija Hermana II. Celjskega na poljskem dvoru v Krakovu.
- 1405 16. 11. Kralj Zigmund Luksemburški se poroči z Barbaro Celjsko.
1405. 6. 12. Barbara Celjska kronana za kraljico Hrvatske in Madžarske. Kronanje se je vršilo v Stolnem Belgradu na Madžarskem. Ker je kraljico kronal škof iz Grana, je nastal hud spor med nadškofom iz Grana ter vesprimskim nadškofom.
- 1406 med 29. 3.-17. 4. Zigmund Luksemburški imenuje Hermana II. Celjskega za bana Slavonije, Hrvatske in Dalmacije.
- 1406 v oktobru. Herman II. Celjski omogoči podpis prijateljske pogodbe med kraljem Zigmundom Luksemburškim in oglejskim očakom.
- 1408 Kralj Zigmund Luksemburški pokori bosenskega kralja Tvrtka II. Tvrtkovića ter napravi načrt delitve bosenskega kraljestva. Eno četrtino je Zigmund za vsak slučaj pridržal za Celjane in podelil Hermanu II. Celjskemu mnogo obetajoč naslov: ban Bosne.
Poljska kraljica Ana Celjska povije v Krakovu hčerko edinko Jadvigo, ki je bila že v detinski dobi zaročena s knezom Friderikom Braniborskim. Še istega leta obtoži Jagielov svetovalec Klemen iz Moskorzeva kraljico Ano zakonolomstva s plemičem Jakobom iz Kobylan, kar je bila nesramna laž.
- 1408 2. 9. Herman II. Celjski omogoči spravo in podpis prijateljske pogodbe med vojvodo Ernestom Železnim in kraljem Zigmundom Luksemburškim.
- 1408 14. 12. Kralj Zigmund Luksemburški ustanovi red zmaja, čigar cilj je bil boj z neverniki, predvsem s Turki. Prva članica tega reda je bila kraljica Barbara, takoj za njo pa njen oče Herman II. Celjski, kot prvi magnat Madžarske.
- 1409 4. 9. Herman II. Celjski, opolnomočen od kralja Zigmunda, se pogaja z velikašem Tristanom de Savorgnano v Furlaniji ter spravi tega velikaša z Zigmundom.
- 1410 o veliki noči. Herman II. Celjski pride na obisk na Poljsko, kjer ga sprejmeta Ana in Jagielo v Jedlni. Ana je bila s svojim sorodnikom Hermanom v stalnih pisмениh stikih. Eno njeno pismo iz l. 1410 je še ohranjeno ter objavljeno v „Monumenta medii aevi res gestes Poloniae Illustrantia“ (XII, 38).
- 1410 v. juliju. Kraljica Ana Celjska odide z velikim spremstvom nasproti soprogu Vladislavu Jagielu, da mu čestita k veličastni zmagi nad nemškimi križarji v Zelenem Lesu.
- 1411 Kraljevi svetovalec Klemen iz Moskorzeva ponovno obtoži poljsko kra-

- ljico Ano Celjsko zakonolomstva s plemičem Jakobom iz Kobylan, Nikolajem Čhrzastovskim in z — gnjezenskim nadškofom Nikolajem iz Kurova. Kot vidimo, so bile obtožbe najgrše obrekovanje in brez vsake podlage, kajti Jagielo jim sploh ni verjel. Sicer pa so na enak način obrekovali vse štiri Jagielove soproge.
- 1411 31. 3. Podpisano v Spiški Novi vesi (Neudorf) premirje med Poljsko in Madžarsko. V imenu Madžarske ga je podpisal Herman II. Celjski, v imenu Poljske pa vojvoda Ratiborski.
- 1412 koncem februarja. Tretja diplomatska misija Hermana II. Celjskega na poljskem dvoru. Predmet pogajanj: pokrajini Podolija in Moldava, ki sta se 1387 otreli madžarskega jarma ter se podali pod poljsko varuštvo. Hermana sta spremljala papeški poslanec kardinal Branda ter velikaš Nikolaj Gorjanski.
- 1412 9. 3. Herman II. Celjski, kardinal Branda in Nikolaj Gorjanski izdajo za poljskega kralja Vladislava Jagiela zaščitno pismo (Geleitbrief).
- 1412 10. 3. Sestanek poljskega kralja Jagiela z madžarskim kraljem Zigmundom Luksemburškim v Lubowli na Poljskem. Na sestanek je prišel tudi litovski veliki knez Vitold. Zigmund obljubi Jagielu, da ne bo več podpiral nemškega viteškega reda v vzhodni Prusiji. Jagiela je spremljala tudi njegova soproga kraljica Ana Celjska, ki je med diplomatskimi pogovori obeh vladarjev obiskala v mestu Kežmarok na Slovaškem svojo sestrično, madžarsko kraljico Barbaro Celjsko. Ana je prispela v Kežmarok prav za Veliko noč. To je bila redka priložnost, ko sta se dve kraljici, obe Celjanki, predstavili navdušenemu slovaškemu ljudstvu.
- 1412 15. 3. Na prizadevanje Hermana II. Celjskega podpisana pogodba med Jagielom in Zigmundom v Lubowli. V tej pogodbi prizna Zigmund Podolje in Moldavo Poljski. Pogodbena listino, ki je objavljena v „Codex Germaniae diplomaticus“ je za kraljem Zigmundom prvi pečatil Herman II. Celjski.
- 1412 v marcu. Odposlanci mesta Nürnberga pridejo k Zigmundu, da jim potrdi stare predprave. Ker jih kralj ni sprejel, so odšli k Hermanu II. Celjskemu, kateri se je takoj in učinkovito zavzel zanje pri Zigmundu.
- 1412 27. 3. Herman II. Celjski piše iz Košic na Slovaškem pismo svojemu prijatelju pasavskemu škofu Juriju, v katerem mu sporoča o velikem pomenu podpisane pogodbe v Lubowli.
- 1412 v začetku septembra. Pride v Benetke osebni odposlanec Friderika II. Celjskega, kateri hoče v imenu svojega gospoda zastaviti za večjo vsoto grad Bakar, otok Krk in še dva druga grada Benečanom, kar pa ti odklonijo.
- 1412 9. 9. Beneška republika zaprosi Friderika II. Celjskega za posredovanje v sporu med kraljem Zigmundom in Benetkami.

- 1412 13. 10. Prideta v Benetke dva osebna odposlanca: eden od Friderika II. Celjskega, drugi od Hermana II. Celjskega. Herman sporoča po poslancu, da je pripravljen posredovati, prosi pa, da beneška vlada najde način za pogajanja ter zahteva, da mora pri teh pogajanjih biti navzoč tudi njegov zet Nikolaj Gorjanski.
- 1412 sredi novembra. Delegacija beneške republike pride iz Kopra v Postojno, kamor pride tudi Herman II. Celjski ter dva papeževa odposlanca na madžarskem dvoru: kardinal Branda in grof Bertold Orsini.
- 1412 26. 11. Priske v Benetke izčrpno poročilo beneških odposlancev o pogajanjih s Hermanom II. Celjskim.
- 1412 21.-24. 11. Trda pogajanja med odposlanci beneške vlade ter Celjani kot zastopniki madžarskega kralja. Zigmund je zahteval vso Dalmacijo in letno 7.000 dukatov.
- 1412 5. 12. Beneški Senat razpravlja o odgovoru Hermana II. Celjskega, ki se jim zdi preoster. Pripravljen pa je za nadaljna pogajanja; kraj pogajanj naš Koper.
- 1413 Papež Janez XXII. dovoli celjskim grofom uporabo prenosnega hišnega oltarja.
- Poljska kraljica Ana Celjska odide s soprogom Vladislavom Jagielom na Litvo, kjer skuša pregovoriti litovski narod, da se pokristjani.
- 1414 31. 1. Kraljica Barbara Celjska ostro posvari madžarske velikaše, kateri so radi kratili trgovske predpravice bratislavskih meščanov.
- 1414 spomladi. Kraljica Barbara Celjska se poda v Aachen na kronanje svojega soproga Zigmunda za nemškega kralja. Glavne postaje njene potovanja: Dunaj, Regensburg, Nürnberg, Heilbron in Aachen.
- 1414 9. 11. Kolnski nadškof krona Zigmunda in Barbaro Celjsko za nemškega kralja in kraljico.
- 1414 pred božičem. Priske celjsko odposlanstvo na cerkveni zbor v Kostnico s 300 možmi. Poslanstvu sta načelovala Herman II. Celjski in Friderik II. Celjski.
- 1414 25. 12. Kralj Zigmund Luksemburški in kraljica Barbara v spremstvu Hermana II. Celjskega in kneza Friderika Braniborskega prispejo v Kostnico.
- 1415 20. 3. Viteški turnir v Kostnici. Friderik II. Celjski vrže iz sedla vojvodo Friderika Avstrijskega.
- 1415 27. 9. Kraljica Barbara Celjska prispe v Strassbourg v Alzaciji.
- 1416 v marcu. Kralj Zigmund Luksemburški piše pismo nadškofu v Granu in ga prosi naj ga ta skupaj s Hermanom II. Celjskim obiše v Parizu.
- 1416 21. 5. Poljska kraljica Ana Celjska umrje po večmesečni bolezni v Krakovu. Pokopali so jo v krakovski stolnici.
- 1417 francoski kronist Jean Monsterolius poroča francoskemu kralju Karlu VI. o ošabnem obnašanju kralja Zigmunda na cerkvenem zboru v Kostnici napram francoskim delegatom in svari Karla, da ima Zig-

Krakov, prestolnica Poljske v času kraljice Ane Celjske.

mund namen z angleško pomočjo uničiti Francijo. Kronist omenja tudi surovo obnašanje Zigmunda napram svoji soprogi Barbari in opaža razliko med obema.

1418-1430 Oglejski očak Ludvik II Teck (1412-1439) zaradi razuzdanosti furlanskega ljudstva in plemstva ne more zasesti oglejskega prestola, pa zato prenese svoj dvor in sodišče v Celje, ki je bilo 12 let prestolnica oglejskega patrijarhata. Mogočni zaščitnik Herman II. Celjski je bil iskren prijatelj Tecka, ki je mnogo potoval po razsežni celjski grofiji. V zahvalo za gostoljubnost je Teck Hermana obdaroval z raznimi duhovnimi predpravicami ter mu dal v zajem (fevd) vsa posestva, katera je oglejska cerkev še imela na štajerskem, Koroškem in Kranjskem. To je bil pri Celjanih eden izmed mnogo načrtnih korakov, ki so služili združitvi slovenskega ozemlja.

1419 v januarju. Hud spor med Zigmundom in Barbaro. Zigmund jo prežene s hčerko Elizabeto iz prestolnice v Varadin, kjer sta živeli v velikem pomanjkanju. Šele na odločno zahtevo poljskega kralja Vladislava Jagiela se spravi Zigmund z Barbaro. Poljski kralj pošlje celo mestnega poveljnika v Kaliszu plemiča Jana iz Toliskova v Budim z naročilom, naj spravi sprta soproga. Barbara te odločne poteze Jagiela ni nikoli pozabila.

1419 8. 9. Kralj Zigmund se sestane v Sandecu s poljskim kraljem Jagielom, kateremu svečano obljubi popolno spravo s soprogo Barbaro.

1420 kraljica Barbara Celjska nagovarja kralja V. Jagiela naj se poroči z njeno hčerko Elizabeto.

- 1422 Barbara Celjska na zasedanju deželnega zbora v Nürnbergu. To je bil zadnji obisk Barbare na nemških tleh. Znano je, da je Barbara Nemce zelo sovražila. Zigmund Luksemburški poroči svojo hčerko Elizabeto z Albrehtom Habsburškim. Poroka je imela politične in ne čustvene razloge.
- Friderik II. Celjski zaduši v Krškem svojo soprogo Elizabeto Frankopansko. Ta gnusni zločin je imel za Celjane usodne politične posledice.
- 1422 15. 7. Herman II. Celjski in Nikolaj Gorjanski prideta v Nürnberg na zborovanje nemških volilnih knezov kot delegata kralja Zigmunda Luksemburškega.
- 1423 Kralj Zigmund Luksemburški se poda s Hermanom II. Celjskim v Varadin, kjer se spravi s poljskim kraljem Vladislavom Jagielom. Jagielo obljubi, da bo odpoklical Koributa iz češke, Zigmund pa se obveže, da ne bo več podpiral nemškega viteškega reda proti Poljakom.
- 1423 o Veliki noči. Sestanek kralja Zigmunda in kralja Jagiela v Kežmarku na Slovaškem. Zigmund se poda tja v spremstvu velikašev Hermana II. Celjskega in njegovega zeta Nikolaja Gorjanskega. To je dokaz, da so bili Celjani navzoči pri vseh važnih dogodkih srednjeevropske zgodovine.
- 1424-26 Bosenski kralj Tvrtko II. Tvrtkovič zaprosi Hermana II. Celjskega za vojaško pomoč proti lastnemu bratu Radivoju, ki se je povezal s sultanom Muratom II. Herman takoj odpošlje močne celjske oddelke v Bosno, se vmeša v bosenske notranje zadeve in spravi Tvrtka II. s kraljem Zigmundom. Slovenski celjski oddelki so prevzeli obrambo vzhodne bosenske državne meje ter so dolgo časa zadrževali Turke.
- 1424 spomladi. Friderik II. Celjski pride v Budim, kjer ga grof Ivan Frankopan pred zbrano družbo ozmerja kot morilca. Nastala je strahovita zmešnjava, katero je obvladala šele Friderikova sestra kraljica Barbara.
- 1425 25. 7. Neka beneška listina poroča o Frideriku II. Celjskemu in o njegovi ženi Veroniki, s katero se je Celjan na skrivaj poročil. Poročil ju je redovnik kartuzijskega reda, kateremu je bil Friderik še posebno naklonjen.
- Kralj Zigmund podari svoji soprogi Barbari letni davek mesta Frankfurt am Main.
- 1425 10. 3. Kralj Zigmund Luksemburški raztegne državno varstvo tudi nad oglejski patrijarhat, a izvajanje zaščite poveri Hermanu II. Celjskemu.
- 1425 13. 7. Milanski vojvoda Filip Marija naveže diplomatske stike s Hermanom II. Celjskim. Od takrat dalje se je v Celju nahajalo tudi milansko poslaništvo.
- 1426 26. 3. Beneški general grof Carmagnola vdere v milansko ozemlje. Milanski vojvoda prosi Hermana II. Celjskega za pomoč ter ga izčrpno

informira o beneških vojnih operacijah na milanskem državnem ozemlju.

1426 8. 9. Pohod madžarskih čet na beneško mejo v Furlaniji kot razbremenitev beneškega pritiska na Milan. Poveljstvo teh čet so prevzeli očak Teck za oglejske podanike, Friderik II. Celjski za celjsko vojsko in Peter Zrinjski za hrvatsko-madžarske čete. Vesprimski škof pa postane madžarski komisar v Italiji.

1427 v februarju. Stroga celjska politika v Slavoniji vzbudi ogorčenje ter porast opozicije, kateri je stal na čelu Blagajski. Ker je Blagaj hotel Celjane celo s silo odstraniti, je Herman II. Celjski odpor strl s silo, Blagaja pa prisilil, da je javno prosil za odpuščanje.

1427 14. 5. Kralj Zigmund Luksemburški odpošlje Hermana II. Celjskega v Furlanijo, kateri mora ukreniti vse potrebno za varno potovanje kralja Zigmunda v Rim. Kralj je torej zaupal le energičnim in vestnim Celjanom ter zanesljivi celjski slovenski vojski.

1427 2. 9. Bosenski kralj Tvrtko II. Tvrtković izda v svoji letni rezidenci na gradu Bobovac listino, v kateri določa Hermana II. Celjskega in njegove potomce za dediče bosenskega kraljestva, ako sam umrje brez potomcev. Ta listina je izzvala pri Srbih hudo kri, ter se je prav zaradi tega srbski despot Jurij Branković, ki je sam računal na bosensko krono, povezal s Turki.

1428 Barbara odločno brani svojega brata Friderika II. Celjskega, ki je bil pred Zigmundom obtožen umora svoje žene Elizabete. Zigmund ugodi prošnjam Barbare ter pomilosti Friderika.

1428 19. 10. Na ukaz Hermana II. Celjskega utopljena nedolžna Veronika Deseniška, druga žena Friderika II. Celjskega. Pregarjano Veroniko so sočutni slovenski kmetje dolgo časa skrivali pred Hermanovimi biriči. Naša Veronika Deseniška, bavarska Agnes Bernauerin ter Ines, soproga portugalskega kralja Pedra Pravičnega, predstavljajo tragično trojico, ki je morala umreti nasilne smrti samo zato, ker te nesrečne žene niso bile „modre krvi“. Strahotna nadutost v krščanski deželi, ko vendar krščanstvo od samega začetka uči bratstvo in enakost.

1429 poleti. Poljski poslanik Grotko prosi Hermana II. Celjskega in Nikolaja Gorjanskega, naj storita vse, da se izjalovi Zigmundov načrt, odtrgati Litvo od Poljske.

V istem času odpotuje Urh II. Celjski na viteško pot v Granado.

1429 28. 11. Poslanik milanskega vojvode Filipa Marije se ustavi v Celju, kjer mu oba Celjana Herman II. in Friderik II. potrdita overilne listine.

1430 5. 3. Marjeta Celjska, edina hčerka Hermana III. Celjskega, se omenja že kot soproga grofa Hermana Montfort-Pfanberškega, ki je imel svoja posestva ob Bodenskem jezeru.

1430 1. 5. Cesar Zigmund Luksemburški povzidgne Hermana II. in Frideri-

- ka II. Celjskega v stan madžarskih državnih baronov.
- 1430 14. 5. Urh II. Celjski odpotuje na viteško potovanje v Prusijo in odtod v Novgorod. Herman II. Celjski napiše nemškemu viteškemu redu (mojster: Paul von Rusdorf) pismo, v katerem ga prosi, naj gre na roko mlademu Urhu ter mu da zadostno spremstvo na nadaljnih potovanjih.
- 1431 spomladi. Cesar Zigmund imenuje Urha II. Celjskega za vrhovnega poveljnika cesarske vojske v Furlaniji.
- 1431 17. 6. Zigmund Luksemburški imenuje Urha II. Celjskega za svojega državnega namestnika v Furlaniji ter državnega komisarja v sosednjih pokrajinah.
- 1431 v juliju. Urh II. Celjski pride na nemški državni zbor v Nürnberg. Mesto Nürnberg priredi mlademu Celjanu velike ovacije ter mu podari dragocene darove.
- 1433 Papež Evgen IV. podeli Frideriku II. Celjskemu posebne spovedne olajšave, ki so bile 1439 izrecno potrjene.
- 1434 spomladi. Srditi boji med frankopanskimi in celjskimi četami za otok Krk. Celjani ostanejo na otoku.
- 1435 4. 4. Zigmund Luksemburški prisodi otok Krk Celjanom, Urhu II. Celjskemu pa priporoča, naj se spravi s Frankopani.
- 1435 3. 10. Umrje v Bratislavi na Slovaškem Herman II. Celjski, utemeljitelj in graditelj celjsko-slovenske državnosti ter največji diplomat takratnega časa. Prepeljali so ga najprej iz Bratislave v Celje, odtod pa v Pleterje na Dolenjskem, kjer so ga 30. novembra istega leta slovesno pokopali.
- 1436 18. 11. Urh II. Celjski podpiše pogodbo s češkimi taboriti. V tej pogodbi je bila taboritom zajamčena popolna amnestija ter svobodno opravljanje verskih dolžnosti.
- 1436 30. 11. Cesar Zigmund Luksemburški proglasi v svečanem aktu v Pragi v navzočnosti nemških in madžarskih knezov ter čeških velikašev celjske grofe Hermana II., njegovega sina Friderika II. in njegovega vnuka Urha II. za državne kneze rimsko-nemškega cesarstva, a v celjskih rokah nahajajočo se posest, t. j. grofije celjsko, ortenburško, zagorsko, štenberško za kneževino s pravicami samostojne deželne vlade. Ta velepomembni državni akt je izzval viharne proteste Habsburžanov, ki pa niso dosegli ničesar.
- 1437 11. 2. Cesarica Barbara Celjska okronana v Pragi za češko kraljico.
- 1437 3. 3. Skrivna pogajanja milanskega poslanika Velatta s cesarico Barbaro in Urhom II. Celjskim brez vednosti cesarja Zigmunda.
- 1437 v maju. Friderik IV. Habsburški izda oster protest proti imenovanju Celjanov za državne kneze. Ker so Celjani izredno ostro reagirali na ta protest, je izbruhnila 10-letna krvava vojna med Celjani in Habsburžani. Slovenija je v teh bojih mnogo trpela.

- 1437 31. 5. Cesar Zigmund se silno ostro izreče proti habsburškemu protestu ter zahteva, da morajo Habsburžani odslej spoštovati Celjane kot državne kneze, sicer bo v vsaki tozadevni opoziciji videl „poseg v njegove cesarske posle ter bo skrbel za potrebne protiukrepe“!
- 1439 v januarju. Kralj Albreht Habsburški sklene premirje s Poljaki in se umakne s svojo vojsko iz Češke. Za svojega državnega namestnika na češkem imenuje kneza Urha II. Celjskega.
- 1439 v februarju. Ker Urh II. Celjski političnim težavam ni bil kos, je osebno odšel v Wrocław h kralju Albrehtu, od katerega je zahteval široka pooblastila. Ker je Celjan zagrozil z demisijo, mu je kralj dal velika pooblastila „v vseh stvareh, zavoljo miru, vladati ter ukazovati v kraljevini češki kot kralj sam“!
- Urh II. Celjski je takoj po povratku iz Wrocława navezal stike s Poljaki in ponudil češko krono poljskemu kraljeviču Kazimirju. Urh je bil že poprej na skrivaj upostavljal stike s poljskim dvorom in to na posredovanje Barbare.
- 1439 v začetku maja. Ker je bila celjska kneževina napadena s treh strani — s severa Nemci, od vzhoda Madžari in od juga Frankopanci — se knez Urh II. Celjski odpove državnemu namestništvu na češkem ter hiti reševati lastno celjsko kneževino.
- 1440 22. 2. Elizabeta, vdova po kralju Albrehtu Habsburškem, rodi sina Ladislava Posmrtnika („Postumus“). Ker je bila Elizabeta popolnoma osamljena, se je podala v varstvo svojega bratranca kneza Urha II. Celjskega.
- 1440 15. 5. Dvainpolmesečni dojenček Ladislav Posmrtnik kronan s krono sv. Štefana v Stolnem Belgradu (Szekesfehervar) za madžarskega kralja. Krono mu je držal nad glavo stric Urh II. Celjski, kraljevski državni namestnik na Madžarskem.
- 1440 17. 7. Poljski kralj Vladislav III. Warnencyk kronan za madžarskega kralja. Ker so originalno krono sv. Štefana Celjani odpeljali v Celje, je bil poljski kralj kronan z nadomestno železno krono. Na Madžarskem, ki je imela sedaj kar dva kralja, je namreč divjala državljanska vojna.
- 1441 15. 3. Praški nadškofijski kancler Nikolaj poroča v svojem letopisu o vdoru celjske vojske v Slavonijo, katera je pod poveljstvom Vitoveca pobila iznenadeno madžarsko vojsko.
- 1441 19. 4. Knez Urh II. Celjski podpiše s poljskim kraljem Vladislavom III. separaten mir in pusti svojo sestrično kraljico Elizabeto na cedilu.
- 1442 Umrje kraljica Elizabeta. Njen 2-letni sinček Ladislav Posmrtnik prepeljan v Celje.
- 1442 spomladi. Celjski vojskovodja Jan Vitovec vdere s slovensko vojsko na Madžarsko, kjer pride do Stolnega Belgrada.
- 1443 Umrje bosenski kralj Štefan II. Tvrtko brez potomcev. Pravni dediči

bosenske krone so bili Celjani. Da bi to preprečili, so madžarski magnati na čelu z Janom Hunjadyjem napeli vse sile, da pride na bosenski prestol drugi kralj. Deloma s podkupnino, deloma s pritiskom so Madžari dosegli, da je bosensko plemstvo izvolilo za kralja domačina štefana Tomaševića. Celjani so nato zaradi prelomitve dedne pogodbe vpadli na Hrvatsko, kjer so zavzeli več gradov.

(Sledi)

DAROVALI SO

(Od 1. 5. do 30. 6. 1978)

<i>Zavetišče:</i>	v dolarjih:	Šilar Ivan	300
Lučka Culkar, Cleveland ...	100	Večerja v San Justo 20. 5. 1978	192.000
v pesih:		Slov. dom v Carapachay-u kosilo v korist Zavetišča 18. 6. 1978.	75.000
Leskovec Alojz	10.000	Umetniška slika Brezjanske Marije, delo in dar ge. Mile Rebozov	150.000
N. N., Quilmes	1.000	<i>Ob obletnici smrti moža in očeta:</i>	
R. P. Skvarča Stanko	800	Šproc Berta in sinova	10.000
Peternel Jože	1.300	V spomin na pok. <i>Cirilo Križ:</i>	
Marinič Jože	8.800	Inž. Matičič Anton in Lina .	10.000
Malovrh Franc	20.000	Člani Pristave-Castelar	20.000
Tekavec Ivan	1.000	Hacin Pavla	10.000
Avguštin Franc	600	Mikolič Milena	2.000
Iskra Ivan	1.400	V spomin na pok. <i>Ivana Oven:</i>	
Tekavec Ciril	200	Tomažević Lovro	2.000
Amon Janez	10.000	Janežič Janez	2.000
Tomažević Jože	5.000	Šurman — družina	10.000
Hren Ludvik	800	V spomin na pok. <i>Jožeta Žagar,</i> umrlega v domovini:	
N. N., Ituzaingó	3.800	Šurman — družina	10.000
Karba Bojka	4.000	V spomin na pok. <i>Ivana Zajec:</i>	
Mikelj Janez	18.800	Žerovnik Jože	2.000
Mikelj Jože	3.800	V spomin na pok. <i>Olgo Rupnik:</i>	
Mikelj Kristina, st.	3.800	Prelog Miloš	4.000
N. N., Ituzaingó	800	V spomin na pok. <i>Petra Capuder:</i>	
Filipič Marjan	1.800	Prelog Miloš	3.000
Cestnik Jože ml.	3.800	V spom. na pok. <i>Josefino Švajger,</i> umrle v domovini:	
Košir Jože	1.000		
Korošec Jože	1.000		
Repar Jože	10.000		
Skvarča Marko	10.000		
Amon Janez	10.100		
Rupnik Mila	8.800		
Jenko Janez	300		

Miklošič Milena	2.000	Cekuta Vilko	5
V spom. na pok. <i>Vinka Marinšek</i> :		Krcnc Janez	10
Repar Jože	5.000	Žagar Miha	5
Inž. Matičič Anton	5.000	Slapničar Martin	5
V spomin na pok. <i>Ano Matičič</i> :		Pleško Stane	12
Repar Jože	5.000	Petrič Franc	5
V spom. na pok. <i>inž. Franci Šerko</i> :		Dejak Ignac	17
Langus Milan	6.000	Meglič Ignac	20
V spomin na pok. <i>p. Franceta</i>		Grebenc Janez (Windsor) ..	15
<i>Kovač, D. J.:</i>		Košir Janez	5
Fink Božo — družina	10.000	Kus Franc	10
<i>Tiskovni sklad Tabor:</i>		Jaklič Jože	10
v pesih:		Babič Lojze	10
Bavec Alojz	500	Kuk Augustin	20
Tekavec Ivan	800	Novak Marjan	10
Godec Anton	500	Zrimšek Franc	20
Langus Milan	1.000	Zakrajšek Viktor	10
Oblak Franc	6.800	Dejak Lojze	20
v dolarjih:		Šuligoj Stane	10
Žukovec Hilar, Kanada	7	Medved Stane	25
Krcnc Janez	2	Terkar Franc	12
Golobič Jože	2	Golobič Jože	10
Meglič Ignac	2	Pepevnak Franc	25
<i>Invalidski sklad: v dolarjih:</i>		Zupančič Lojze	20
(<i>Seznam darovalcev iz Kanade:</i>)		Urbanc Peter	20
Klemenčič Stane	8	Ferkul Edi	10
Škerl Franc	5	Kastelic Jože st.	10
Košir Franc	3	Kastelic Viktor	10
Trček Ivan	2	Kastelic Jože (38 Alt.) ...	12
Gospodarič Albin	10	Koželj Martin	10
Medved Venceslav	3,5	Osredkar Franc	20
Medved Ivo	8,5	Lamovšek Stane	10
		Trček Viktor	10
		Tomšič Franc	10
		Štih Anton	10

Slovensko domobranstvo nam bodi slej ko prej svetel zgled v nenehnem boju proti materialistični, zločinski zablodi svetovnega komunizma! Zgodovina je s svojimi neupogljivimi zakoni poročstvo pravilnosti naše poti! Če so najboljši izkrvavelega rodu dali celo svoje življenje v borbi proti komunizmu, potem pač ni prevelika žrtev, če ugodite naši prošnji in pravočasno poravnate naročnino. Pomnite, da „Tabor“ in s tem njegovo protikomunistično borbo vzdržujete samo vi s svojo naročnino in darovi za Tiskovni sklad!

V S E B I N A :

¡Permanecer fieles!	161
Ostanimo zvesti!	162
Usodni dnevi — usodni koraki	162
Ponarejeni pojmi (B. M. P.)	165
Blago sovraštvo (V. L.)	166
Selženicin in usoda ruskega naroda (T. S.)	179
„Bratstvo“ ali „balkanizacija“ (D. B. Jež)	185
Ne pozabimo jih! (Lina Matičič)	190
Naši mrtvi	192
Nz pomlad (S. J.)	194
Iz društev	196
Vsemirsko jugoslovanstvo (Branko Pistivšek)	196
Darovali so	208

